

COLLECTIEPLAN

Bibliotheekcollecties Universiteit Leiden

DEEL I : De bibliotheekcollecties in het algemeen

Kernteam Collectieplan:

Josje Calff, *voorzitter, algemene eindredactie*

Chantal Keijsper, *eindredactie Bijzondere collecties*

Kees Konings, *eindredactie Algemene en wetenschappelijke collecties*

Dinie During

Dory Heilijgers

Hanno Lecher

Karin Scheper

De volledige tekst van het collectieplan, Deel I en Deel II, is te vinden op de website van de Universiteit Leiden: <http://www.bibliotheek.leidenuniv.nl/collecties/>. De collectieprofielen van de afzonderlijke domeinen zijn tevens opgenomen op bij de desbetreffende (deel)collectie.

INHOUD DEEL I

DEEL I : De bibliotheekcollecties in het algemeen	1
Voorwoord	5
Inleiding.....	7
Managementsamenvatting.....	10
1. Korte geschiedenis bibliotheekcollecties	12
2. Bibliotheekorganisaties UL	13
3. Bibliotheeklocaties voor fysieke collecties.....	15
3.1. Overzicht beschikbare ruimte voor bibliotheekcollecties per locatie	15
3.2. Fysieke staat en veiligheid collecties per locatie	16
3.2.1. Universiteitsbibliotheek	16
3.2.2. Juridische Bibliotheek.....	17
3.2.3. Bibliotheek Sociale Wetenschappen	17
3.2.4. Bibliotheek Wiskunde & Natuurwetenschappen.....	18
3.2.5. Bibliotheek Archeologie	18
3.2.6. Bibliotheek Sinologie.....	18
3.2.7. Bibliotheek Japanologie en Koreanistiek	19
3.2.8. Bibliotheek Instituut Kern.....	19
3.2.9. Bibliotheek Kunstgeschiedenis (inclusief opleidingsboekery Geschiedenis)	19
3.2.10. Academisch Historisch Museum.....	20
3.2.11. Centrum voor Milieuwetenschappen.....	20
3.2.12. ICLON	20
3.2.13. Nationaal Herbarium Nederland – Leiden	20
4. ‘Dragers’ en materiaalsoorten	21
4.1. Draggers	21
4.1.1. Digitaal.....	21
4.1.2. Papier	22
4.1.3. Bijzondere ‘draggers’	22
4.2. Materiaalsoorten (1): monografieën, tijdschriften, bibliografisch materiaal	23
4.2.1. Monografieën (inclusief reeksen en series).....	23
4.2.2. Tijdschriften	23
4.2.3. Bibliografisch materiaal	24
4.3. Materiaalsoorten (2): bronnen, secundaire literatuur en reference materiaal.....	25
4.3.1. Bronnen.....	25
4.3.2. Secundaire literatuur	25
4.3.3. Reference materiaal.....	25
5. Relatie met andere bibliotheken en verwante instellingen	26
5.1. UKB en de Informatie-infrastructuur in Nederland	26
5.1.1. UKB	26
5.1.2. Informatie-infrastructuur in Nederland	26
5.1.3. Licentiebeleid.....	27
5.1.4. Collectiemanagement.....	27
5.1.5. Speciale relatie met de Koninklijke Bibliotheek (KB).....	27
5.2. Gelieerde bibliotheken in Leiden	28
5.2.1. Afrika Studiecentrum	28
5.2.2. KITLV.....	28
5.2.3. NINO.....	29
5.2.4. Thysiana.....	29
5.3. Bibliotheekcollecties van Leidse erfgoedinstellingen.....	29
5.3.1. Museum Boerhaave.....	30
5.3.2. Rijksmuseum van Oudheden.....	30

5.3.3.	Rijksmuseum voor Volkenkunde	30
5.3.4.	Naturalis	30
5.4.	Internationaal	31
5.4.1.	Bodleian Library	31
6.	Relatie met onderwijs en onderzoek	32
6.1.	Gebruik van de collecties bij onderwijs en onderzoek.....	32
6.2.	Publiceren van de wetenschappelijke output van de universiteit.....	33
7.	Omvang van de collecties: groei en krimp	34
7.1.	Bewaarbibliotheek.....	34
7.2.	Financiële aspecten van aanwas en deselectie	34
7.2.1.	Aankoop en aanschafprijs	35
7.2.2.	Verwerkingskosten.....	35
7.3.	Algemene selectiecriteria voor aanwas	36
7.4.	Schenken en bruiklenen	37
7.5.	Deselectie	38
	Bijlage I. – Aanwezige en (niet-)bezette ruimte voor bibliotheekmateriaal.....	40

Voorwoord

In 2007 en 2008 is door een groot aantal bibliotheekmedewerkers gewerkt aan de samenstelling van het voorliggende, alle bibliotheekcollecties van de Universiteit Leiden omvattende, collectieplan. Het project werd begeleid door een kernteam, bestaande uit Josje Calff (adjunct-directeur UB, voorzitter), Kees Konings (sectorhoofd Publieksdiensten & Collecties UB), Chantal Keijsper (sectorhoofd Bijzondere Collecties UB), Dinie During (faculteitsbibliothecaris Rechten), Hanno Lecher (hoofd Bibliotheek Sinologie), Dory Heilijgers (hoofd Bibliotheek Instituut Kern) en Karin Scheper (restaurator).

De algemene eindredactie en de eindredactie van Deel I werd gevoerd door Josje Calff, de eindredactie van Deel II betreffende de Algemene wetenschappelijke collecties door Kees Konings en betreffende de Bijzondere collecties door Chantal Keijsper. Deel II is samengesteld door de beheerders van de afzonderlijke domeinen, in de meeste gevallen vakreferenten, conservatoren of hoofden van deelbibliotheken (zie bijlage II). Naast alle auteurs, is een zeer belangrijke bijdrage geleverd door Betty Wamsteker, die op alle lokaties de voor boekenopslag beschikbare ruimtes, open magazijnen, gesloten magazijnen, kluizen etcetera, heeft opgemeten, waarbij tevens is bepaald hoeveel vrije ruimte nog beschikbaar was. Bijlage I was zonder haar inzet niet tot stand gekomen. Karin Scheper bezocht alle lokaties en beoordeelde de fysieke staat van de daar opgeslagen collecties.

De onderdelen van het collectieplan die betrekking hebben op de verschillende domeinen, zijn door de domeinbeheerders uitvoerig besproken met de meest betrokken stafleden van de desbetreffende opleidingen en/of onderzoeksinstituten.

In juni 2008 is gesproken met vertegenwoordigers van alle faculteiten: decanen, faculteitsbestuurders, onderzoeksdirecteuren en leden van bibliotheekcommissies. Deze gesprekken betroffen Deel I en wat betreft Deel II primair het hoofdstuk dat betrekking heeft op de desbetreffende faculteit. De tijdens die gesprekken gemaakte opmerkingen zijn waar mogelijk in de voorliggende versie reeds verwerkt of zullen in volgende (digitale) versies verwerkt worden.

In september 2008 heeft het College van Bestuur met het collectieplan ingestemd en de daarbij betrokken bibliotheekmedewerkers gecompliceerd. Daarbij zijn de volgende beleidspunten bevestigd:

- De bibliotheken schaffen wat betreft tijdschriften en referentiewerken bij voorkeur digitaal materiaal aan en experimenteren verder met e-books.
- De Universiteitsbibliotheek is een bewaarbibliotheek, maar zij heeft ook de volgende taken:
 - dubbele tijdschriften deselecteren;
 - papieren tijdschriften deselecteren, wanneer digitale toegang gegarandeerd is (door "perpetual access" en opslag in bijvoorbeeld het e-depot van de KB);

- de bewaarplaats vormen van potentieel de laatste papieren versie van tijdschriften volgens UKB-afspraken (in praktijk betekent dit tijdschriften op het gebied van Taal & Cultuur);
- een beleid voeren waarbij prudent wordt omgegaan met beperkte financiële middelen en opslagruimte.
- De Universiteitsbibliotheek is de centrale locatie voor het bewaren en beschikbaar stellen van de bijzondere collecties van de universiteit.

Het is goed dat de Universiteit Leiden nu beschikt over een plan, waarin alle bibliotheekcollecties worden beschreven en dat tevens houvast geeft voor toekomstig collectiebeleid. Graag wil ik alle medewerkers bedanken voor hun inzet bij de totstandkoming daarvan.

Kurt De Belder

Bibliothecaris van de Universiteit

Directeur Universiteitsbibliotheek

Inleiding

De wetenschappelijke informatievoorziening ten behoeve van de Leidse Universiteit vormt een complex geheel. Een belangrijk, en in fysieke zin het meest omvangrijke, onderdeel daarvan wordt gevormd door de bibliotheekcollecties. Naast de fysieke, overwegend papieren, collecties zijn in toenemende mate ook toegang tot digitale collecties, bijvoorbeeld e-journals, niet meer weg te denken uit het wetenschappelijk bedrijf aan een universiteit. In dat verband wordt wel gesproken van *connecties* naast *collecties*. Dit collectieplan van de Leidse bibliotheekcollecties heeft zowel betrekking op papieren als op digitale materialen – op wetenschappelijke informatie, ongeacht de ‘drager’ van die informatie.

De belangrijkste functie van de bibliotheekcollecties is om het primaire proces aan de universiteit, onderwijs en onderzoek, te voorzien van noodzakelijke grondstof. De bibliotheekcollecties vormen een cruciale bron zonder welke wetenschappelijk onderwijs en onderzoek niet kan plaatsvinden. Om de wetenschappelijke informatievoorziening van de universiteit op voldoende hoog peil te houden, is een adequate financiering noodzakelijk. Deze betreft niet alleen de aanschaf van nieuwe, vaak dure, informatie, de verwerking en het toegankelijk maken daarvan, maar ook de opslag en het beheer – zowel in fysieke als in digitale zin – van de collecties.

De bibliotheekcollecties hebben een geschiedenis van meer dan 430 jaar. Daardoor bevatten zij óók een relatief kleine hoeveelheid uniek materiaal dat nergens anders in Nederland of elders in de wereld aanwezig is. De uniciteit van deze oude, ‘bijzondere’ collecties draagt bij aan de uitstraling en naamsbekendheid van de Universiteit Leiden.

Met het oog op de kosten die gemoeid zijn met opslag en beheer is het van belang alleen datgene duurzaam te bewaren waarvan verwacht kan worden dat het in de toekomst nog gebruikt zal worden. Het voorspellen daarvan is echter geen eenvoudige zaak. Net als aan verwerving, zijn ook aan afstoot (deselectie) niet geringe kosten verbonden, zeker wanneer dat op gedetailleerd niveau (per titel) moet plaatsvinden.

Dit collectieplan biedt, naast inzicht in de historische achtergrond en de stand van zaken eind 2007, een samenhangende visie op de toekomst van de bibliotheekcollecties, zowel waar het gaat om beheer, behoud en beschikbaarstelling, als om verdere uitbouw, consolidatie of afbouw van onderdelen daarvan. In dit collectieplan wordt op realistische wijze, vanuit deskundigheid terzake, besproken wat de mogelijkheden zijn en welke keuzes worden gemaakt.

Doelen en reikwijdte

Om de primaire processen van de universiteit adequaat te faciliteren is een voortdurende instroom van actuele wetenschappelijke informatie noodzakelijk. Daarmee zijn aanzienlijke kosten gemoeid. Het gaat daarbij uiteraard om de aanschafprijs van het materiaal, maar óók om de kosten voor verwerving, ontsluiting, opslag, beheer en gebruik. Daarom is het, nu misschien nog meer dan in het verleden, van groot belang aanwas en deselectie van wetenschappelijke informatie planmatig te laten verlopen. Dit collectieplan beoogt daarvoor de grondslag te vormen. Het moet als basis dienen voor het beleid en als toetssteen voor concrete besluiten op een reeks van terreinen: verwerving, ontsluiting, opslag, beheer en behoud, deselectie etcetera. Concreet betekent dat onder meer het volgende:

I. In het algemeen, voor alle bibliotheekcollecties:

- Het plan moet kunnen fungeren als intern werkdocument en communicatiemiddel.
- Het moet dienen als informatiemateriaal, presentatie en communicatie naar 'buiten' toe: zowel binnen als buiten de universiteit, o.a. voor subsidiegevers.
- Op basis van het plan moet afstemming en samenwerking met bibliotheken en andere (erfgoed-)instellingen in binnen- en buitenland mogelijk zijn.
- Op basis van het plan moet een betrouwbaar inzicht verkregen kunnen worden in de actuele omvang en de eventueel voorziene groei van de gezamenlijke fysieke collecties met het oog op de benodigde opslagruimte.
- Het plan moet de grondslag bieden voor een prioritering inzake conservering en restauratie, ontsluiting en digitalisering.

II. Voor elke (deel)domein:

- Het plan moet aangeven welke overwegingen een rol spelen bij *collectievorming* in de toekomst, welke zwaartepunten worden aangebracht, welke doelgroepen daarmee bediend worden, en welke budgetten daarvoor wenselijk en/of noodzakelijk zijn.
- Het plan moet inzicht geven in de achtergrond en ontstaansgeschiedenis van deelcollecties.
- Het plan moet inzicht geven in de reikwijdte van de afzonderlijke domeinen: op basis hiervan kan vastgesteld worden welke (deel)onderwerpen tot welke domein(en) behoren – of behoort hebben – en welke niet; ook moeten overlappende gebieden tussen verschillende UL-domeincollecties geïdentificeerd kunnen worden.
- Het plan moet voor zover mogelijk de kennis over de (deel)collecties, voorzover die nog niet geëxpliciteerd is, vastleggen en overdraagbaar maken.

Het collectieplan betreft in principe alle bibliotheekcollecties van de Universiteit Leiden. Het richt zich primair op de collecties en *niet* op de bibliotheekorganisatie als zodanig.

In dit collectieplan wordt *niet* nader ingegaan op de *diensten*, die op basis van (onderdelen van) de collecties geleverd worden, of op wat op dat gebied wenselijk of mogelijk is; daarvoor wordt verwezen naar het beleidsplan van de Universiteitsbibliotheek¹ en beleidsstukken van de andere bibliotheken.

Uitgangspunt voor dit collectieplan is de stand van zaken met betrekking tot de collecties eind 2007. De samenvoeging van de Faculteiten der Letteren, Wijsbegeerte, Kunsten en Godsdienstwetenschappen tot de nieuwe Faculteit Geesteswetenschappen is nog niet verwerkt.

Dit collectieplan is een werkdocument en zal dan ook regelmatig aangepast dienen te worden: met name accentverschuivingen of veranderingen in onderzoek en onderwijs hebben vaak directe consequenties voor de collectievormingsprofielen die gelden voor de verschillende domeinen. Toekomstige ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld digitale informatie en van

¹ Voor *onderwijs & onderzoek*. Beleidsplan wetenschappelijke informatie & bibliotheekvoorzieningen Universiteit Leiden 2006-2010 (Leiden, 2006): http://www.bibliotheek.leidenuniv.nl/general/img/beleidsplan_ub_tcm37-22688.pdf

businessmodellen voor wetenschappelijke informatie kunnen ook op beleidsmatig vlak de nodige heroverwegingen met zich meebrengen.

De volledige tekst van het collectieplan, Deel I en Deel II, is te vinden op de website van de Universiteit Leiden: <http://www.bibliotheek.leidenuniv.nl/collecties/>. De collectieprofielen van de afzonderlijke domeinen zijn tevens opgenomen op bij de desbetreffende (deel)collectie.

Namens het Kernteam Collectieplan:

Josje Calff

Adjunct-directeur Universiteitsbibliotheek

Voorzitter Kernteam Collectieplan

Managementsamenvatting

Het collectieplan van de bibliotheekcollecties van de Universiteit Leiden biedt, naast inzicht in de historische achtergrond en de stand van zaken eind 2007, een samenhangende visie op de toekomst van de bibliotheekcollecties, zowel waar het gaat om beheer, behoud en beschikbaarstelling, als om verdere uitbouw, consolidatie of afbouw van onderdelen daarvan. Het collectieplan betreft in principe *alle* bibliotheekcollecties van de Universiteit Leiden. Het richt zich primair op de *collecties* en niet op de *bibliotheekorganisatie* als zodanig en evenmin op de *diensten*, die op basis van (onderdelen van) de collecties geleverd worden.

Het collectieplan bestaat uit twee delen: in Deel I worden de algemene aspecten van de bibliotheekcollecties behandeld en in Deel II wordt dieper ingegaan op de afzonderlijke domeincollecties.

In Deel I passeert een aantal algemene onderwerpen de revue. In hoofdstuk 1 wordt de geschiedenis van de bibliotheekcollecties aangestipt. Hoofdstuk 2 bevat een korte schets van de verschillende organisatorische eenheden die eind 2007 verantwoordelijk zijn voor de bibliotheekcollecties. Hoofdstuk 3 betreft de verschillende lokaties waar zich bibliotheekcollecties bevinden: voor elke lokatie wordt beschreven welk type bibliotheekruimtes er beschikbaar zijn en wat de fysieke gesteldheid van de collecties is. Bij dit hoofdstuk hoort een uitvoerige bijlage met gedetailleerde cijfers over de beschikbare en de bezette ruimte. In hoofdstuk 4 worden de verschillende types van bibliotheekmaterialen besproken, zowel per *informatiedrager*, als ingedeeld naar de verschillende inhoudelijk te onderscheiden soorten materiaal. Hoofdstuk 5 bespreekt de positie van de Leidse universitaire bibliotheken in het kader van de wetenschappelijke bibliotheken in Nederland, de relatie met andere erfgoedinstellingen in Leiden en in een internationale context. Hoofdstuk 6 betreft de relaties van de bibliotheken met onderwijs en onderzoek. Hierin wordt benadrukt dat de bibliotheken primair een faciliterende rol hebben, niet alleen in 'klassieke' zin, als leverancier van wetenschappelijke informatie voor onderzoekers en studenten, maar ook als aanbieder van de wetenschappelijke output van de universiteit, als expert in informatievaardigheden en als innovator op het gebied van (wetenschappelijke) informatieverwerkingsprocessen. Tot slot wordt in hoofdstuk 7 ingegaan op de groei van de collecties door aanschaf, of aanwas anderszins, van nieuwe wetenschappelijke informatie, en op de beheersmatige aspecten daarvan. Bijlage I biedt een compleet overzicht van de beschikbare opslagruimte voor bibliotheekmaterialen op alle lokaties.

In Deel II komen de afzonderlijke domeincollecties aan de orde. In hoofdstuk 1 worden de algemene wetenschappelijke collecties besproken, ingedeeld per faculteit, en in hoofdstuk 2 de bijzondere collecties. Binnen de hoofdstukken worden afzonderlijke domeinen onderscheiden, die zo gekozen zijn dat van een samenhangende onderwerpsgebied of vakgebied sprake is, waaraan in de meeste gevallen ook een afzonderlijk collectiebudget is toegewezen. Naast een overzicht van de actuele stand van zaken ligt in dit deel een belangrijk accent op de *collectievormings*profielen, waarin de grondslag wordt neergelegd voor de ontwikkeling van de

desbetreffende (deel)collectie in de komende tijd. Omdat de collectievorming afgestemd moet zijn op onderwijs en onderzoek, zijn de profielen per definitie onderhevig aan voortdurende verandering. Met name dit deel van het collectieplan heeft het karakter van een werkdocument voor de domeinbeheerders in overleg met hun specifieke doelgroepen en zal permanent up to date gehouden moeten worden. De domeinprofielen zijn geschreven en worden onderhouden door de desbetreffende domeinbeheerders, meestal een vakreferent, informatiespecialist of conservator. Een overzicht van de verantwoordelijke personen in te vinden in Bijlage II.

1. Korte geschiedenis bibliotheekcollecties

Tot het begin van de twintigste eeuw valt de geschiedenis van de Leidse bibliotheekcollecties grofweg samen met die van de Universiteitsbibliotheek. Deze geschiedenis is uitgebreid beschreven in het standaardwerk van Christiane Berkvens-Stevelinck, *Magna Commoditas. Geschiedenis van de Leidse Universiteitsbibliotheek 1575-2000*². Daarin worden onder meer de belangrijkste bijzondere aanwinsten genoemd, zowel van aangekochte collecties, als van collecties die zijn ontvangen als geschenk of als bruikleen. Vanaf het einde van de 19^e eeuw ontstonden naast de Universiteitsbibliotheek op verschillende plaatsen, in universiteitsgebouwen verspreid over de stad, meer of minder omvangrijke aparte boekencollecties. Met de explosieve groei van de universiteit in de jaren rond 1980 begon een nieuwe fase, waarin de talloze verspreide collecties geleidelijk weer meer geconcentreerd werden op een beperkter aantal locaties, veelal op facultair niveau. De geschiedenis van afzonderlijke deelcollecties wordt beschreven in Deel II van dit collectieplan.

² Zie: Christiane Berkvens-Stevelinck, *Magna Commoditas. Geschiedenis van de Leidse Universiteitsbibliotheek 1575-2000*, Leiden 2001

2. Bibliotheekorganisaties UL

De bibliotheken van de Universiteit Leiden kennen anno 2007 een verschillende organisatorische inbedding, waarvan hier een korte schets wordt gegeven. Naast de Universiteitsbibliotheek (UB), is er een aparte medische bibliotheek en zijn er afzonderlijke faculteitsbibliotheken voor Rechtsgeleerdheid, Sociale Wetenschappen, Wiskunde & Natuurwetenschappen en Archeologie. Daarnaast bestaan er binnen de universitaire organisatie een aantal, meest kleinere, overige bibliotheken. Een aantal algemene aspecten van deze bibliotheken wordt in dit deel besproken, terwijl op de domeincollecties dieper wordt ingegaan in Deel II.

Tevens zijn binnen de universitaire gebouwen enkele gelieerde bibliotheken gehuisvest die niet tot de universitaire organisatie behoren. Deze worden in Deel I kort besproken, maar komen in Deel II alleen aan de orde waar het gaat om hun inhoudelijke raakvlakken met de collecties in bezit van de universiteit.

De **Universiteitsbibliotheek** (ca. 96 fte) heeft binnen de universiteit de status van Expertisecentrum en vervult een centrale functie, zowel bij bepaalde (*back office*) bibliotheekprocessen als op het gebied van innovatie en strategisch beleid. Deze functie omvat onder meer het centrale beheer van het bibliotheekstelsel Aleph en van de Digitale Bibliotheek (met behulp van de MetaLib-software, SFX en het repositorium), het 'Leidse' beheer van landelijke en universiteitsbrede licenties en de functie van opslagvoorziening voor (papier) materialen die niet (meer) in open opstelling aangeboden worden. Het UB-gebouw fungeert tevens als 'reserve-' of 'overloop-' lees- en studiezaallocatie voor studenten uit alle faculteiten, met name buiten de openingstijden van de eigen lokale bibliotheekvoorzieningen. De UB is naast haar centrale rol tevens de faculteitsbibliotheek voor de Faculteiten der Letteren, Godsdienstwetenschappen en Wijsbegeerte. Dat betekent dat zij voor de vakgebieden die tot deze faculteiten gerekend worden, naast de *back office*-functie, óók als *front office* fungeert. In dat kader verzorgt de UB niet alleen de selectie, acquisitie en ontsluiting van deze collecties, maar ook diverse andere diensten zoals uitleen, *faculty liaison*, informatiedienstverlening en informatievaardighedenonderwijs. Tevens dient het UB-gebouw als primaire lees- en studiezaallocatie voor studenten vanuit deze faculteiten.

De UB vervult tevens een coördinerende rol t.a.v. het beleid en beheer van bijzondere collecties en wetenschapsarchieven die elders binnen de Universiteit Leiden worden bewaard. Bovendien is zij verantwoordelijk voor het beleid en beheer t.a.v. het universiteitsarchief.

De Faculteit der Letteren kent naast de UB als faculteitsbibliotheek aparte bibliotheekorganisaties voor Sinologie (ca. 5 fte), Japanologie & Koreanistiek (ca. 2,5 fte), Indologie – Instituut Kern (ca. 2 fte) en Kunstgeschiedenis (ca. 3 fte). Bij de bibliotheek Kunstgeschiedenis bevindt zich tevens de opleidingsboekerij Geschiedenis.

De **Walaeus Bibliotheek** (ca. 15 fte) is de (bio)medische bibliotheek en maakt deel uit van het Leids Universitair Medisch Centrum, dat bestaat uit het Academisch Ziekenhuis Leiden en de Faculteit der Geneeskunde van de Universiteit Leiden. Verbonden aan de Walaeus Bibliotheek zijn de Bibliotheek Afdeling Psychiatrie LUMC-Rivierduinen, de Bibliotheek Curium-LUMC (Academisch Centrum voor Kinder- en Jeugdpsychiatrie) en de Bibliotheek Rijnlands Revalidatie Centrum. Ook verzorgt de Walaeus Bibliotheek de medische informatievoorziening voor het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP). Hoewel de Walaeus Bibliotheek voorziet in de wetenschappelijke informatievoorziening van de Faculteit der Geneeskunde, is zij geen onderdeel van de Leidse

universitaire organisatie als zodanig. Vanwege haar aparte status zal in dit collectieplan slechts in beperkte mate aandacht besteed worden aan de Walaeus Bibliotheek.

De **Juridische Bibliotheek** (ca. 11 fte) is onderdeel van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid en is verantwoordelijk voor de wetenschappelijke informatievoorziening van deze faculteit. De bibliotheek is gehuisvest in het Kamerlingh Onnes Gebouw en beschikt over een studiezaal met een volledig open opgestelde collectie.

De **Bibliotheek Sociale Wetenschappen** (ca. 7,5 fte) is onderdeel van de Faculteit Sociale Wetenschappen en is verantwoordelijk voor de wetenschappelijke informatievoorziening van deze faculteit. De bibliotheek is gehuisvest in het Pieter de la Court Gebouw en beschikt over een studiezaal met een volledig open opgestelde collectie.

De **Bibliotheken Wiskunde en Natuurwetenschappen** (ca. 5 fte) vormen een onderdeel van de Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen en zijn verantwoordelijk voor de wetenschappelijke informatievoorziening van deze faculteit. De facultaire bibliotheekvoorzieningen zullen in de loop van 2008 worden geconcentreerd op twee locaties: de Gorlaeus Bibliotheek (in het Gorlaeusgebouw) en de Bibliotheek voor Wiskunde en Informatica (in het Snellius Gebouw). De Bibliotheek Gorlaeus fungeert als coördinerende instantie. Enkele kleinere locaties (Bibliotheek Clusius en Bibliotheek Zoölogie / Bibliotheek Theoretische Biologie) worden in de loop van 2008 gesloten.

De **Bibliotheek Archeologie** (ca. 1 fte) is een onderdeel van de Faculteit der Archeologie en is verantwoordelijk voor de wetenschappelijke informatievoorziening van deze faculteit. De bibliotheek is gehuisvest aan de Reuvensplaats en beschikt daar over een studiezaal met een volledig open opgestelde collectie.

De **overige bibliotheken** die behoren tot de Universiteit Leiden hebben een uiteenlopende organisatorische inbedding:

Het *Academisch Historisch Museum (AHM)*, beheersmatig onderdeel van het Expertisecentrum Informatie, Communicatie en Studenten (ICS), beheert een collectie bijzondere boeken en universitaire archieven. Wegens de verbouwing van het Academiegebouw bevindt een deel van de collectie zich op dit moment tijdelijk in het Scheltemacomplex en is het deel dat niet direct voor gebruik nodig is opgeslagen in verhuisdozen in de kelder van het Gorlaeusgebouw. Pas begin 2009 wordt de collectie terugverhuisd en is weer een totaalbeeld te krijgen. De collectie betreft onderdelen van één of meer domeinen binnen de Bijzondere Collecties. Op dit moment is in Deel II geen afzonderlijk domeinprofiel beschikbaar.

De UL kent twee interfacultaire bibliotheken, namelijk *Bibliotheek Centrum voor Milieuwetenschappen (CML)* en de *Bibliotheek van het Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing (ICLON)*.

Tot slot moet de *Bibliotheek van het Nationaal Herbarium Nederland (NHN)* genoemd worden, een *interuniversitaire* instelling met afdelingen in Leiden, Utrecht en Wageningen.

De Universiteitsbibliotheek heeft in haar meerjarenbeleidsplan *Voor onderwijs & onderzoek* aangegeven toe te willen werken naar één universitaire bibliotheekorganisatie voor alle bibliotheken van de UL met uitzondering van de Medische Bibliotheek. De faculteiten denken verschillend over de wenselijkheid van een dergelijke ontwikkeling. Het streven naar meer samenwerking wordt breed gedragen.

3. Bibliotheeklocaties voor fysieke collecties

Van 1575 tot aan het begin van de twintigste eeuw waren alle bibliotheekcollecties van de universiteit ondergebracht aan het Rapenburg. Van 1587 tot 1595 bevonden zij zich in de gewelkammer van het Witte Nonnenklooster, het tegenwoordige Academiegebouw. En vanaf 1595 aan de overzijde, in de Faliede Bagijnkerk, onderdeel van het later na vele uitbreidingen en verbouwingen ontstane gebouw dat nu bekend staat als d'Oude UB. De centrale Universiteitsbibliotheek verhuisde in 1982 naar de nieuwbouw aan de Witte Singel, maar op dat moment hadden zich daarnaast al een flink aantal andere, meer gespecialiseerde bibliotheekcollecties gevormd elders in de stad, in de diverse gebouwen van afzonderlijke Faculteiten en Instituten.

De bibliotheekcollecties van de Universiteit Leiden, met uitzondering van de Walaeusbibliotheek en de daaraan gelieerde locaties, bevinden zich op dit moment (eind 2007) op de volgende locaties.³

3.1. Overzicht beschikbare ruimte voor bibliotheekcollecties per locatie

De bibliotheekcollecties van de Universiteit Leiden bevinden zich op dit moment op de volgende locaties:

- Universiteitsbibliotheek – Witte Singel 27
- Bibliotheek Sinologie – Arsenaal; Arsenaalstraat 1
- Bibliotheek Japanologie en Koreanistiek – Arsenaal; Arsenaalstraat 1
- Bibliotheek Instituut Kern; Nonnensteeg 1-3
- Bibliotheek Kunstgeschiedenis, Geschiedenis, Nederlands; Huizingagebouw; Doelensteeg 16
- Bibliotheek Rechtswetenschap – Kamerlingh Onnes Gebouw; Steenschuur 25
- Bibliotheek Sociale Wetenschappen – Pieter de la Courtgebouw; Wassenaarseweg 52
- Gorlaeus Bibliotheek – Gorlaeus gebouw; Einsteinweg 55
- Clusius Bibliotheek – Clusius Laboratorium; Wassenaarseweg 64
- Bibliotheek Archeologie – Reuvenplaats 4
- Academisch Historisch Museum – tijdelijk deels in in Scheltemacomplex, Marktsteeg 1, deels opslag in Gorlaeus gebouw.
- Centrum voor Milieuwetenschappen – Van Steenisgebouw; Einsteinweg 2
- Bibliotheek ICLON – Pieter de la Courtgebouw; Wassenaarseweg 52
- Bibliotheek Nationaal Herbarium (Leidse vestiging) – Van Steenisgebouw; Einsteinweg 2

In Bijlage I wordt een overzicht gegeven van de op deze verschillende locaties beschikbare opslagruimte voor fysieke (overwegend papieren) bibliotheekcollecties, en tevens van de vrije ruimte, d.w.z. van de mogelijkheden voor aanwas van de papieren collecties. In deze bijlage wordt tevens onderscheiden in hoeverre de locatie beschikt over ruimte in open opstelling, in gesloten magazijnen (respectievelijk in gewone en in compactus kasten) en over ruimte voor

³ Verder bevinden zich bij diverse diverse faculteiten nog verspreide kleinere collecties boeken en soms ook wetenschapsarchieven; wensen en mogelijkheden om deze archieven bij de UB onder te brengen zullen in de nabije toekomst worden onderzocht.

de opslag van bijzondere materialen. Waar mogelijk wordt tevens aangegeven of het monografieën, tijdschriften, naslagwerken of overige materiaalsoorten betreft.

In totaal beschikt de Universiteit Leiden over ruim 125 kilometer plankruimte voor bibliotheekmateriaal, waarvan ruim 91 kilometer bij de UB. Van deze aanwezige ruimte is in totaal een kleine 20 % niet bezet en in principe beschikbaar voor groei van de collecties. Deze vrij ruimte bevindt zich bij de UB (13.780 m), bij de Bibliotheek Sinologie (1.210 m.) en bij de Juridische Bibliotheek (1.820 m.).

Tot voor kort werd de nog vrij beschikbare ruimte bij de UB aanzienlijk lager ingeschat. Deze inschatting berustte voor een deel op de tot op heden gehanteerde plaatsingssystematiek, waarbij gewerkt wordt met kast- en planknummers, die vooraf gereserveerd zijn voor een groot aantal verschillende “collecties”, waarvan het wenselijk werd geacht ze bijeen te plaatsen. Inmiddels is gebleken dat door deze werkwijze de beschikbare ruimte onvoldoende efficiënt wordt gebruikt: de groei van sommige deelcollecties blijkt minder sterk dan voorzien, waardoor veel planken maar gedeeltelijk gevuld blijven en zelfs een groot aantal geheel lege kasten als niet-vrij wordt beschouwd.⁴ Om een efficiënter ruimtegebruik mogelijk te maken is besloten het principe van bijeenplaatsing voor het overgrote deel van deze deelcollecties los te laten.

3.2. *Fysieke staat en veiligheid collecties per locatie*

3.2.1. **Universiteitsbibliotheek**

Een deel van de collecties staat in open opstelling op de studiezalen, grotendeels op de eerste verdieping. Ook op de tweede verdieping staat een collectie in open opstelling, namelijk handboeken die betrekking hebben op de Bijzondere Collecties. Op de eerste kelderverdieping bevindt zich een open magazijn, d.w.z. toegankelijk voor het publiek, waar met name gebonden jaargangen van tijdschriften en naslagwerken staan.

Het overgrote deel van de collecties staat in gesloten magazijnen in de kelders, deels in compactuskasten, deels in vaste kasten. Voor opslag van zeldzame en kostbare materialen zijn kluizen aanwezig.

Algemene wetenschappelijke collecties

Een klein deel van de wetenschappelijke collecties staat in open opstelling op de studiezalen. Daar heerst een kantoor klimaat dat niet optimaal is voor het behoud van de boeken. De modernere collectieonderdelen zijn in goede conditie: zij hebben niet meer dan normale gebruiksschade; de oudere collectieonderdelen (vroeg 20ste, 19de en soms 18de -eeuwse boeken) zijn in minder goede conditie.

Het overgrote deel van de wetenschappelijke collecties wordt bewaard in de gesloten magazijnen op de -1^e en -2^e verdieping. De gesloten magazijnen in de Universiteitsbibliotheek

⁴ De nu feitelijk ongebruikte plankruimte in de UB kan op twee manieren alsnog benut worden. Ten eerste door *opvulling* van slechts gedeeltelijk gevulde planken en kasten: het systeem van signatuurtoekenning wordt aangepast, zodat nieuw materiaal geplaatst wordt op planken die tot nu toe maar gedeeltelijk gevuld waren. Als gevolg daarvan komt nieuw materiaal verspreid over het magazijn te staan. Het geleidelijk ‘opvullen’ van slechts gedeeltelijk volle planken levert ca 6000 m. ruimte voor nieuw materiaal op.

Ten tweede door het *aanschuiven* van de boeken zodat een aaneengesloten blok lege kasten ontstaat, waarvoor overgeschakeld kan worden op een moderner systeem van signaturen (niet meer gebaseerd op kast- en planknummers). Toelichting: wanneer de kastnummers van alle tot op heden geheel lege kasten vervallen worden verklaard, kunnen de boeken in reeds gevulde kasten worden “aangeschoven”, zodat één aaneengesloten blok van lege kasten ontstaat. In dat lege blok (ruim 1000 kasten is ca. 6000m. planklengte) kan vervolgens gestart worden met een doorlopende nummering (*numerus currens*) voor enkele verschillende formaten. Aan deze aanschuifoperatie, waarbij ca. 25 km boeken verplaatst moet worden, zijn aanzienlijke kosten verbonden.

beschikken over een klimaatinstallatie. Begin 2008 wordt in de gesloten magazijnen een sprinklerinstallatie aangebracht ter beveiliging van de collecties tegen brand. Tegelijkertijd wordt de verlichting aangepast, zodat het licht uitsluitend aan gaat wanneer beweging gedetecteerd wordt. In dit opzicht wordt op korte termijn in twee opzichten een belangrijke verbetering van de bewaarcondities gerealiseerd.

Het materiaal wordt over het algemeen uitgeleend en/of geraadpleegd op de lees- en studiezalen. Uitzonderingen daargelaten is de conditie van het materiaal over het algemeen goed.

Bijzondere collecties

De bijzondere collecties worden bewaard in extra beveiligde opslagruimten (kluizen). In de kluizen wordt begin 2008 een gasblusinstallatie aangebracht om deze unieke en onvervangbare collecties te beveiligen tegen brand.

Materiaal dat behoort tot de bijzondere collecties wordt niet uitgeleend en kan uitsluitend geraadpleegd worden op de Leeszaal Bijzondere Collecties. De condities in deze zaal zijn niet optimaal: de temperaturen variëren over de seizoenen en de lichtwaarden zijn hoog ondanks het feit dat UV-arme verlichting wordt gebruikt. Hoewel daaraan bij de herinrichting die in 2007/2008 plaatsvindt aandacht wordt besteed, is het waarschijnlijk niet mogelijk hier substantiële verbetering in aan te brengen.

Een deel van de kluizen is voorzien van compactuskasten, wat efficiënt ruimtegebruik mogelijk maakt, maar risico's met zich meebrengt doordat het materiaal gaat schuiven wanneer de kasten bewegen.

De fysieke toestand van de bijzondere collecties is over het algemeen redelijk, maar er zijn grote onderlinge verschillen. In het algemeen is het materiaal uit de periode 1840-1950 vanwege het houthoudende papier in zwakke staat en komt in een aantal handschriften en archieven inktvraat voor. Daarnaast hebben slechte verpakkingsmaterialen uit het verleden schade aangebracht, bijvoorbeeld bij het universiteitsarchief.⁵

3.2.2. Juridische Bibliotheek

De collectie van de Juridische Bibliotheek staat voor ca. 85% in open opstelling in één ruimte waar zich ook studieplekken bevinden. Net als in de andere bibliotheken met open opstelling staan gebonden jaargangen van tijdschriften bij elkaar, apart van de monografieën, die op onderwerp zijn ingedeeld. In de grote leeszaal is een gemiddeld kantoorklimaat, maar door invloeden van de zon kan de temperatuur behoorlijk oplopen. De collectie in open opstelling is in goede conditie, normale gebruiksschade daargelaten.

Een klein deel van het materiaal (ca. 15%) staat in gesloten magazijnen. Het klimaat in deze ruimtes laat ernstig te wensen over. Dat is des te nadeliger omdat de verouderde compactuskasten aan de kopse kanten zijn afgetimmerd met persplaat waaruit onder meer formaldehydedampen vrijkomen. In deze compactuskasten bevindt zich minder gebruikt en deels antiquarisch materiaal.

Een deel van de collectie in de gesloten magazijnen moet dringend geconserveerd worden. Met name het oudere deel, afkomstig uit de 17e en 18e eeuw, zou zeer zijn gebaat bij een conserveringsbehandeling en herverpakking.

3.2.3. Bibliotheek Sociale Wetenschappen

De collectie van de Bibliotheek Sociale Wetenschappen staat geheel in open opstelling in één ruimte waar ook de studieplekken zijn. In de bibliotheek heerst een kantoorklimaat, doorgaans

⁵ Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de fysieke staat en gewenste of noodzakelijke conservering, restauratie en/of digitalisering van collectieonderdelen, die bij de desbetreffende deelcollecties in Deel II.

warm en droog, in de winter soms ook koud. De bewaaromstandigheden zijn daarmee niet optimaal, maar gezien de aard en het gebruik van de collecties wel in orde. De intensief gebruikte collectie vertoont duidelijk sporen van mechanische beschadiging, normaal gebruik is echter nog gewoon mogelijk.

3.2.4. Bibliotheek Wiskunde & Natuurwetenschappen

Het is de bedoeling dat de bibliotheken van de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen in de loop van 2008 teruggaan van de vijf huidige locaties naar twee, namelijk (1) de Bibliotheek Gorlaeus, de hoofdvestiging gesitueerd in het Gorlaeuslaboratorium en (2) de Bibliotheek voor Wiskunde en Informatica gevestigd in het Snellius gebouw. Om dit plan te realiseren zal onder andere een deselectie van de collecties worden ondernomen. De collectie is overwegend open opgesteld. Door de samenvoeging van de bibliotheken zal deze situatie niet worden gewijzigd.

De open opgestelde collecties laten zich onderscheiden in gebonden jaargangen tijdschriften en monografieën. De Bibliotheek Gorlaeus heeft 2 gesloten ruimten in gebruik met weinig gevraagd en archief materiaal. De ene ruimte met een capaciteit van 605 m¹ is gesitueerd direct naast de balie, de andere ruimte met een capaciteit van 200 m¹ is gevestigd in de kelder. Aan de bewaaromstandigheden van deze moderne gebruikscollecties worden geen bijzondere eisen gesteld. Het kantoor klimaat waarin de collecties worden bewaard is voldoende. De collecties zijn in goede conditie.

3.2.5. Bibliotheek Archeologie

De Bibliotheek Archeologie is nagenoeg geheel in open opstelling geplaatst in één ruimte waar ook studieplekken zijn. De collectie is te onderscheiden in een deel monografieën en een deel gebonden jaargangen tijdschriften.

In de bibliotheek heerst een kantoor klimaat. Het is er relatief droog, waardoor vooral de oudere boeken kwetsbaarder worden. Vooral op de plano geplaatste grote formaten is goed te zien dat de ruimte stoffig is. Het lichtniveau is goed en uit voorzorg is de verlichting voor de kast met de oude en kwetsbare plano's verwijderd. Voor dit collectieonderdeel is in 2007 een conserveringstraject gestart.

In het algemeen zijn de boeken in goede conditie. Een deel van de boeken is gedrukt op houthoudend papier en is ernstig verzuurd, een ander deel is in plakplastic verpakt, wat in de toekomst mogelijk schade aan de banden gaat veroorzaken.

Een zeer klein deel van de collectie (<1%) met weinig gebruikt materiaal is in een gesloten ruimte opgesteld of vanwege gebruikersgemak bij de laboratoria van archeologie geplaatst. De bewaaromstandigheden in het gesloten deel zijn niet goed: het is stoffig en door de plaatsing onder het niet geïsoleerde dak zullen de temperaturen behoorlijk fluctueren.

3.2.6. Bibliotheek Sinologie

Het overgrote deel (98%) van de Bibliotheek Sinologie is opgesteld in het gesloten magazijn, in compactuskasten. De kleine open opgestelde collectie omvat vooral naslagwerken. In de leeszaal van de Bibliotheek Japanologie en Koreanisiteit is ook de kleine (141m¹) collectie van het voormalig Bureau Buitenland (BURBUI), ook wel de 'collectie Teller', ondergebracht, die samen met Japanologie wordt beheerd.

Er bestaan plannen om de Bibliotheek van Sinologie samen te voegen met die van Japanologie op één locatie in het Arsenaal en daarbij de ruimte voor collectieplaatsing en de kluisruimte uit te breiden. Bij die gelegenheid zou veel aan de klimaatcondities in de bewaar ruimten en de leeszalen verbeterd kunnen en moeten worden.

Een groot deel van de collecties is kwetsbaar vanwege de gebruikte materialen en bindtechnieken. Goede berging is daarom van extra belang. De collecties vertonen vooral gebruikschade. Voor de bijzondere collecties is een conserveringsproject te adviseren.

3.2.7. Bibliotheek Japanologie en Koreanistiek

Het overgrote deel (ca. 88%) van de collectie van de Bibliotheek Japanologie en Koreanistiek is opgesteld in het gesloten magazijn in compactuskasten. De open opgestelde collectie omvat vooral naslagwerken. In de leeszaal van de bibliotheek is ook de kleine (141m¹) collectie van het voormalig Bureau Buitenland (BURBUI), ook wel de 'collectie Teller', ondergebracht, die samen met Sinologie wordt beheerd.

Het plan is de Bibliotheek van Sinologie samen te voegen met die van Japanologie op één locatie in het Arsenaal en daarbij de ruimte voor collectieplaatsing en de kluisruimte uit te breiden (zie hierboven). Ook voor deze bibliotheek geldt dat een groot deel van de collecties kwetsbaar is vanwege de gebruikte materialen en bindtechnieken en gelden dezelfde adviezen.

3.2.8. Bibliotheek Instituut Kern

De algemene collecties (monografieën en tijdschriften) van de Bibliotheek van Instituut Kern zijn voor het grootste deel open opgesteld; de bijzondere collecties en oude drukken staan in een kluis. Door ruimteschaarste staat hier gedeeltelijk ook materiaal dat geen kluisplaatsing behoeft. Naast de open opstelling en de opstelling in de kluis is er materiaal opgesteld in vier aan de bibliotheek grenzende gesloten ruimten. Het betreft hier voor een deel nog niet geselecteerd en ingewerkt materiaal (legaten, schenkingen), voor een deel andere edities en zeer weinig gevraagd materiaal.

In een deel van de ruimten, o.a. in de kluis waar bijzondere drukken en fotografisch materiaal wordt bewaard, is een klimaatinstallatie aanwezig, maar deze werkt niet en/of is niet goed ingeregeld. De lucht is erg droog en de temperatuur ligt rond de 20 graden C.

De boekcollecties vertonen duidelijk mechanische schade door het gebruik. Door de diverse (her)verpakkingsprojecten wordt de conditie van een deel van de bijzondere collectieonderdelen gestabiliseerd.

3.2.9. Bibliotheek Kunstgeschiedenis (inclusief opleidingsboekerij Geschiedenis)

In op elkaar aansluitende ruimten zijn de Bibliotheek Kunstgeschiedenis en de opleidingsboekerij Geschiedenis gevestigd. In open opstelling staan ongeveer 1/3 van de collectie Kunstgeschiedenis en de gehele boekerij Geschiedenis (incl. depot Oude Geschiedenis).

De open opgestelde collectie Kunstgeschiedenis omvat een selectie monografieën en naslagwerken en de gebonden jaargangen tijdschriften. Het grootste deel van de monografieën van de collectie Kunstgeschiedenis, alsmede een groot deel van de dia's, staat opgesteld in het gesloten magazijn.

Tevens beschikt men over een kleine kluis, waar veelal 17^e, 18^e en 19^e-eeuwse bijzondere boeken staan. Deze werken staan veel te strak opeen, bij een vaak te kleine plankhoogte, met alle risico's van beschadiging vandien. Op een 15tal planken staan boeken en enkele portefeuilles van heel groot formaat. Deze zijn scheefgezakt en vervormd, waardoor onder meer constructieschade is ontstaan. Om de schade niet verder te laten toenemen moeten de werken liggend geplaatst worden, maar daarvoor is onvoldoende ruimte.

In geen van die ruimten wordt het klimaat gecontroleerd. Op sommige plaatsten hangt wel sterk verouderde regelapparatuur, maar deze werkt niet. Zonder onderhoud van de apparatuur is een calamiteit (lekken van de installatie) niet ondenkbaar. Zomers loopt de temperatuur op

zodanige wijze op dat op enkele banden zelfs schimmelvorming is ontstaan. De lichtwaarden zijn redelijk.

Een deel van de oudere collecties heeft dringend onderhoud nodig. Ook het aanpakken van de berging van de grote formaten in de kluis is noodzakelijk.

3.2.10. Academisch Historisch Museum

Het Academisch Historisch Museum beheert, naast niet-bibliothecaire materialen, een belangrijke collectie oude boeken en delen van het Universiteitsarchief. In verband met de ingrijpende verbouwing van het Academiegebouw is de collectie op dit moment tijdelijk opgeslagen op twee locaties. Een deel van de collectie moet permanent voor gebruik beschikbaar zijn⁶ en is daarom tijdelijk geplaatst op de zolder van het Scheltemacomplex, waar ook werkruimte beschikbaar is. Een ander deel is verpakt in verhuisdozen opgeslagen in de kelder van het Gorlaeus gebouw. Het voornemen is de collectie na het gereedkomen van het Academiegebouw daar te huisvesten. In de huidige situatie is het vrijwel onmogelijk goed inzicht te krijgen in de omvang van de collecties⁷. In het Scheltema-complex staan, naast niet-bibliothecair materiaal, naar schatting 120 meter archiefmateriaal, 5 meter boeken en drie ladenblokken met tekeningencollecties van Kamerlingh Onnes en Bodel Nijenhuis, in bruikleen gegeven door de UB.

De fysieke toestand van de collecties in de huidige situatie is zorgelijk, o.a. wat betreft het ontbreken van klimaatbeheersing en het risico van lekkage. Ook de plannen voor de toekomstige opslag in het vernieuwde Academiegebouw geven aanleiding tot zorg omdat daar geen klimaatinstallatie is voorzien.

3.2.11. Centrum voor Milieuwetenschappen

De collectie van het Centrum voor Milieuwetenschappen staat grotendeels open opgesteld. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de monografieën en de tijdschriften.

Het Centrum voor Milieuwetenschappen beschikt tevens over een gesloten ruimte waarin een kleine niet ingewerkte collectie alsmede een weinig gevraagd en grotendeels gedateerd documentatiesysteem is opgesteld.

De bewaaromstandigheden zijn niet optimaal, maar gezien de aard en het gebruik van de collecties wel in orde. De intensief gebruikte collectie vertoont duidelijk sporen van mechanische beschadiging, normaal gebruik is echter gewoon mogelijk.

3.2.12. ICLON

Het Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Nascholing (ICLON) beschikt over een kleine mediatheek, omvattende ca. 125 meter materiaal (monografieën, tijdschriften, naslagwerken, CD's en CD-Roms). Het materiaal staat in open opstelling, een gedeelte wordt uitgeleend. Op dit ogenblik wordt gesproken over de toekomstige organisatorische inbedding en lokatie van het ICLON.

3.2.13. Nationaal Herbarium Nederland – Leiden

De interuniversitaire organisatie Nationaal Herbarium Nederland (NHN) is ontstaan in 1999 door fusie van het Rijksherbarium van de Universiteit Leiden, het Herbarium van de Universiteit Utrecht en het Herbarium van de Universiteit Wageningen. Het zwaartepunt van NHN-Leiden ligt op wetenschappelijk onderzoek en onderwijs van plantkunde van Zuid-Oost Azië, hetgeen weerspiegeld wordt in de bibliotheekcollecties.

⁶ Het dient als onderzoeksmateriaal voor de universiteitshistoricus Prof. Dr. Willem Otterspeer.

⁷ Om die reden ontbreekt het Academisch Historisch Museum in Bijlage 1.

4. 'Dragers' en materiaalsoorten

Wetenschappelijk informatiemateriaal kan op verschillende manieren gegroepeerd worden. Het gaat daarbij niet zozeer om inhoudelijke criteria zoals vakgebieden, kwaliteit, actualiteit, taal etc., maar juist om *niet-inhoudelijke* criteria. Een belangrijk aspect is het type 'drager' waarop de informatie zich bevindt: is deze digitaal, van papier of van ander, bijzonder materiaal. Daarnaast, en vaak dwars door de onderverdeling naar dragers heen, dient een ander type onderscheid gemaakt te worden, namelijk in verschillende materiaalsoorten, zoals monografieën, tijdschriften, seriële publicaties, en tussen bronnen (soms in de vorm van monografieën, maar ook archieven of ander bijzonder materiaal), secundaire literatuur en naslagwerken. Voor al deze verschillende soorten wetenschappelijk informatiemateriaal gelden aparte overwegingen met betrekking tot (kosten voor) aanschaf, ontsluiting, opslag, beheer, functionaliteit en gebruiksvriendelijkheid, en tot de dienstverlening rond het gebruik ervan. Hierna volgt een korte karakteristiek van de verschillende dragers en materiaalsoorten, met daarbij de belangrijkste bijzondere overwegingen die van toepassing zijn.

4.1. Draggers

4.1.1. Digitaal

Wetenschappelijke informatie wordt sinds ongeveer de jaren 80 van de twintigste eeuw in toenemende mate digitaal gepubliceerd. Er zijn daarbij grote verschillen tussen de verschillende wetenschapsgebieden. Globaal lopen de exacte, technische en bio-medische wetenschappen voorop in dit proces, gevolgd door de sociale wetenschappen, waarbij het overgrote deel van de wetenschappelijke publicaties tegenwoordig verschijnt in de vorm van een artikel in een digitaal gepubliceerd tijdschrift. Ook in de humaniora komt steeds meer digitaal beschikbaar, met name naslagwerken en tijdschriftartikelen, maar tegelijk blijft het aantal monografieën dat jaarlijks op papier verschijnt nog steeds stijgen.

Er dient een onderscheid gemaakt te worden voor materiaal dat digitaal van oorsprong is (*born digital*) en materiaal dat oorspronkelijk op papier is gepubliceerd maar waarvan door digitalisering inmiddels (ook) een digitale versie beschikbaar is (*digitized*). Overigens kan van *born digital* materiaal tevens een papieren versie als 'bijproduct' worden aangeboden. Het is niet mogelijk algemene uitspraken te doen over hoe de aanschafprijzen van digitaal materiaal zich verhouden tot die van papieren materiaal. Wat ontsluiting betreft liggen de kosten bij digitaal materiaal veelal lager dan bij papieren materiaal, omdat deze vervat zit in het materiaal zelf en/of geheel of gedeeltelijk automatisch kan plaatsvinden.

Digitaal materiaal kan de vorm hebben van diskettes, cd's, dvd's of van online bestanden, al of niet opgeslagen op eigen servers van de bibliotheek, of 'gehost' door leveranciers. Dit heeft uiteraard belangrijke consequenties voor de opslag en het beheer van het materiaal. In fysieke zin neemt het materiaal weinig of geen plaats in, maar het onderhoud van servers, beheer van verschillende versies, en ook de duurzaamheid van de opslag vormen aparte aandachtspunten. Wat betreft dit laatste is de rol van de Koninklijke Bibliotheek van belang, die naast haar functie van 'papieren' depot, ook de rol op zich heeft genomen een elektronisch depot (e-depot) te

onderhouden. De toegankelijkheid op lange termijn van elektronische publicaties is door opname in het e-depot gegarandeerd.

Wanneer materiaal digitaal beschikbaar gesteld kan worden via de digitale bibliotheek heeft dat doorgaans sterk de voorkeur van de gebruikers: men hoeft er niet voor naar de bibliotheek te komen, en heeft in het algemeen meer mogelijkheden tot manipulatie, zoals zoeken op woorden, knippen en plakken.

4.1.2. Papier

Bibliotheekcollecties hebben eeuwenlang voor de overgrote meerderheid bestaan uit papieren materialen. Hoewel vast staat dat het aanbod van de wetenschappelijke informatie op papieren dragers zal afnemen ten gunste van wetenschappelijke informatie op digitale dragers, wordt nog steeds een significant deel van de aanschafbudgetten besteed aan de aankoop van papieren publicaties. Het gaat dan om tijdschriften, maar vooral ook boeken, die – in weerwil van allerhande voorspellingen – op de humaniora vakgebieden nog steeds in toenemende aantallen verschijnen, maar ook in de sociale wetenschappen nog gemeengoed zijn. In de bèta-wetenschappen zijn het tegenwoordig bijna alleen nog handboeken die in papieren vorm verschijnen.

Het papieren materiaal moet tenminste ontsloten worden in de catalogus. Dit gebeurt tot nu toe in het algemeen handmatig door catalografen. Zij kunnen daarbij gebruik maken van gegevens die in veel gevallen al aanwezig zijn in het Gemeenschappelijk Geautomatiseerd Catalogiseersysteem (ontlenen aan het GGC), maar deze gegevens moeten altijd aangevuld worden met lokale gegevens. Een andere wijze van aanschaf, bijvoorbeeld door gebruikmaking van *approval plans*, zou hier kostenbesparend kunnen werken en wordt daarom nader onderzocht. Voor bepaald uniek materiaal, bijvoorbeeld in bijzondere talen en/of schriftsoorten, kunnen tot nu toe weinig of geen gegevens door ontlening worden verkregen: ontsluiting daarvan is relatief duur.

De opslag van papieren materiaal stelt eisen aan de omvang en de kwaliteit van de ruimte: bij een nog steeds groeiende collectie lopen magazijnen vol en onderhoud, klimaatbeheer en beveiliging blijven tot in lengte van jaren noodzakelijk.

Het gebruik van papieren materialen veronderstelt een uitleenvoorziening en/of de mogelijkheid het materiaal ter plaatse in te zien in een leeszaal.

4.1.3. Bijzondere ‘dragers’

In de loop van de 20^e eeuw is de bibliotheek geconfronteerd met nieuwe typen ‘dragers’: fotografisch materiaal, grammofoonplaten, audiobanden, videobanden, streaming video, microfiches en –films. Deze stellen alle zo hun specifieke eisen op de punten aanschaf, ontsluiting, opslag, beheer, functionaliteit en gebruiksvriendelijkheid. In de Leidse bibliotheken gaat het daarbij niet om grote hoeveelheden. Deze bijzondere dragers worden hier daarom verder buiten beschouwing gelaten, behalve waar het gaat om zeldzame, kostbare en/of kwetsbare materialen die behoren tot de zogenaamde Bijzondere Collecties. Deze materialen worden besproken als onderdeel van de Bijzondere Collecties, waarbij het niet zozeer gaat om de afwijkende ‘drager’ waarop de informatie zich bevindt, maar om de bijzonderheid van het materiaal als geheel, de drager in combinatie met de bijbehorende informatie.

4.2. *Materiaalsoorten (1): monografieën, tijdschriften, bibliografisch materiaal*⁸

4.2.1. **Monografieën (inclusief reeksen en series)**⁹

De gangbare vorm van een wetenschappelijke publicatie was van oudsher de monografie op papier, kortweg: het boek. Waar in de biomedische en sociale wetenschappen het boek tegenwoordig alleen nog gangbaar is voor leer- en studieboeken, is in de geesteswetenschappen de monografie nog steeds de norm. Wat betreft de voorspellingen dat het papier als gangbare informatiedrager zal verdwijnen: de verwachting dat de monografie als wetenschappelijke publicatievorm ook in de geesteswetenschappen zal verdwijnen wordt tot op heden niet gestaafd door dalende cijfers in de boekproductie. Opmerkelijk is wel dat tegenwoordig een op papier gepubliceerde monografie door de auteur(s) doorgaans digitaal geproduceerd wordt.

Op papier gepubliceerde monografieën komen in toenemende mate óók digitaal beschikbaar, hetzij door digitalisering van de gedrukte versie, hetzij – bij recentere publicaties – doordat het oorspronkelijke digitale bestand via internet gepubliceerd wordt. Zo moeten proefschriften bij de Universiteit Leiden sinds 2007 verplicht (ook) digitaal worden aangeleverd, en worden deze vervolgens – al of niet onder embargo – opgenomen in het repository van de universiteit (zie Deel I § 6.2).

Discussiepunt is in hoeverre deze digitale beschikbaarheid het bewaren van papieren exemplaren overbodig maakt, zeker wanneer voorzien is in duurzame toegang door deponering van de digitale versie in het e-depot van de KB. Naar analogie van de afspraken die daarover in UKB-verband gemaakt zijn betreffende tijdschriften, kan de vraag gesteld worden of het wenselijk is dat ook voor boeken landelijk een verdeling wordt afgesproken, op basis waarvan tenminste één papieren kopie bewaard blijft. Bibliotheken die voor een bepaald vakgebied *niet* deze bewaarplicht hebben, zouden de papieren exemplaren op dat terrein dan kunnen deselecteren in de zekerheid dat, naast de digitale versie, ergens in Nederland tenminste één papieren exemplaar voorhanden blijft.

Hoewel dat langer geduurd heeft dan aanvankelijk verwacht, lijkt de belangstelling voor boeken in elektronische vorm, *e-books*, nu door te zetten, met name waar het gaat om studie- en leerboeken. De digitale verschijningsvorm brengt extra functionaliteit met zich mee, zoals de mogelijkheid geautomatiseerd te zoeken in de tekst, knip- en plak-mogelijkheden, en – als de licentie dat toelaat – meervoudige gelijktijdige raadpleging. Om die reden verdienen *e-books* in bepaalde gevallen de voorkeur boven papieren boeken, maar van vervanging van de papieren exemplaren is (nog) geen sprake: er blijft voorzover nu te voorzien vraag naar (óók) een papieren kopie naast de elektronische.

4.2.2. **Tijdschriften**

Het tijdschrift als publicatievorm heeft sinds de 18^e eeuw een enorme vlucht gekend, culminerend in de *serials crisis* aan het eind van de vorige eeuw. Hoewel er aanzienlijke verschillen zijn tussen de verschillende disciplines, is er geen onderdeel van de wetenschap meer dat niet tenminste enkele gespecialiseerde tijdschriften kent. Tijdschriften worden in toenemende mate

⁸ De indeling naar materiaalsoorten in monografieën, tijdschriften en bibliografisch materiaal vormt in veel gevallen de basis voor de rapportage over de besteding van collectiegelden.

⁹ Met reeksen en series worden hier monografieën bedoeld, waarvan er meerdere verschijnen onder één aparte “koepeltitel”, al of niet in een vooraf geplande volgorde, al of niet “eindig”. Reeksen en series stellen aparte eisen aan opslag en ontsluiting.

digitaal gepubliceerd, aanvankelijk alleen in de biomedische, exacte en sociaal-wetenschappelijke disciplines, maar geleidelijk ook in de geesteswetenschappen. Tevens zijn de grote uitgevers van tijdschriften er in de éénnentwintigste eeuw toe overgegaan de papieren jaargangen van ‘hun’ tijdschriften met terugwerkende kracht te digitaliseren, in veel gevallen terug tot aan de allereerste jaargang.

Nu voor een groot aantal disciplines de meerderheid van de wetenschappelijke tijdschriften elektronisch beschikbaar is, is de aanschaf daarvan sterk van karakter veranderd: waar vroeger titel voor titel werd aangeschaft, doorgaans op directe aanwijzing van de wetenschappelijke staf, gaat het nu om soms honderden tijdschriften tegelijk omvattende *package deals* met grote uitgevers, waarbij het vooral gaat om de vraag of de discipline(s) van de desbetreffende tijdschriften in de universiteit en/of de meebetalende faculteit daarin wel of niet vertegenwoordigd zijn. De relatie met onderwijs en onderzoek is daardoor minder specifiek dan voorheen. Dergelijke *package deals* hebben de vorm van licentiecontracten waarin de mate van *toegang* tot de bestanden is vastgelegd, al of niet met toegangs- of eigendomsrecht ook na het eventueel beëindigen van de licentie.

Licenties bepalen wie toegang tot de bestanden heeft en wie niet. Bij universiteitsbrede licenties hebben medewerkers en studenten doorgaans toegang, via de IP-range van de universitaire werkplekken of via het inloggen met het eigen ULCN-account. Derden hebben alleen ter plaatse toegang vanaf universitaire werkplekken.

In UKB-verband is een [regeling](#) afgesproken over het bewaren van één papieren kopie van tijdschriften waarvan alle afleveringen digitaal beschikbaar zijn, en waarvan de toegang duurzaam gegarandeerd is door opname in het e-depot van de KB. De bibliotheek die het laatste papieren exemplaar van zo’n tijdschrift bezit, moet dit bewaren; ook als er een elektronische versie beschikbaar is. De verdeling van de vakgebieden over de verschillende universiteiten is als volgt:

Bibliotheek	Vakgebied (HOOP-disciplines)	Nederlandse basisclassificatie
Wageningen	Landbouw	43, 48
Utrecht	Natuur	31, 39, 42
Delft	Techniek	30, 33, 35, 38, 50-58
Maastricht i.o.m. Cambin	Gezondheid	44, 46
Rotterdam	Economie	83, 85
Tilburg	Rechten	86
Universiteit van A'dam Groningen	Gedrag & Maatschappij	05, 06, 73-74, 76-77, 79, 88-89 70-71, 80-81
Leiden VU & Nijmegen	Taal & Cultuur	10, 15, 17, 18, 20, 21, 24 08, 11

Leiden is daarmee dus verantwoordelijk voor het bewaren van de ‘laatste’ papieren kopie van tijdschriften op het gebied van Taal & Cultuur (met Nederlandse Basisclassificatie-codes nrs. 08, 10, 11, 15, 17, 18, 20, 21 en 24).

4.2.3. Bibliografisch materiaal

Bibliografisch materiaal, een bijzondere vorm van wat ook wel wordt aangeduid als *reference* materiaal of naslagwerken (zie § 4.3.3), is bedoeld om literatuur te ontsluiten. Dat kan zowel literatuur over een bepaald onderwerp zijn, als de literatuur afkomstig uit een bepaald land, een bepaalde periode, of met een ander gemeenschappelijk kenmerk. Bibliografieën kunnen, naast catalogi, tevens gebruikt worden ter ontsluiting van het materiaal in de eigen bibliotheek. Om

voordehandliggende redenen worden bibliografieën tegenwoordig vrijwel uitsluitend nog in digitale vorm aangeschaft en gepubliceerd.

4.3. *Materiaalsoorten (2): bronnen, secundaire literatuur en reference materiaal*

Naast het onderscheid naar ‘dragers’ en materiaalsoorten, en dwars door deze indeling heen, kan het wetenschappelijke informatiemateriaal ingedeeld worden al naar gelang het soort gebruik dat ervan wordt gemaakt of het doel waarvoor de bibliotheek het aanschaft. Wat betreft het soort gebruik kan het gaan om te bestuderen (tekstuele) bron of primaire literatuur, als secundaire literatuur, of als naslagwerk. Wat betreft het doel van aanschaf Deze indeling is mede relevant wanneer gekeken wordt naar de mogelijkheden van deselectie (zie Deel I § 7.5).

4.3.1. **Bronnen**

Bepaalde onderdelen van de collecties, met name de oudere en in elk geval de Bijzondere Collecties, zijn nú vooral van belang als bron (of primaire literatuur), terwijl zij ten tijde van publicatie soms juist typisch als secundaire literatuur of zelfs als naslagwerk beschouwd werden. Of, en zo ja wanneer en in welk verband bronnenmateriaal bestudeerd zal worden is onmogelijk precies te voorspellen. Afstoot van uniek bronnenmateriaal is daarom buitengewoon hachelijk.

4.3.2. **Secundaire literatuur**

Secundaire literatuur kan doorgaans worden uitgeleend. Zij verliest in veel gevallen geleidelijk aan actualiteit. De lengte van deze periode verschilt zeer sterk per wetenschapsgebied: waar bepaalde medische werken al na 2 jaar achterhaalde informatie bevatten, kan een historisch werk 40 jaar na verschijnen nog het standaardwerk zijn. Hoewel het gebruik van secundaire literatuur afneemt naarmate de actualiteit van het desbetreffende onderzoek vermindert, is moeilijk te voorspellen in hoeverre daarvoor opnieuw belangstelling zal ontstaan, mogelijk vanuit een totaal nieuw onderzoeksperspectief, of meer vanuit wetenschapshistorisch oogpunt. In dat laatste geval is de ‘rol’ van het werk van *secundaire* literatuur veranderd in een mogelijk hoogst actuele (primaire) *bron* voor onderzoek.

4.3.3. **Reference materiaal**

Wanneer van *Reference* materiaal een digitale uitgave beschikbaar is, verdient deze de voorkeur boven een papieren versie. Over wat gerekend moet worden tot de *reference collectie* bestaat niet altijd eenduidigheid. Met het begrip *naslagwerken* wordt vaak ongeveer hetzelfde aangeduid: werken die men gewoonlijk niet van de eerste tot de laatste bladzijde gaat zitten lezen, maar waarin men iets opzoekt voor studie of onderzoek.

Wanneer binnen de Universiteit Leiden, naast een duurzaam toegankelijke digitale versie, reeds één papieren exemplaar aanwezig is, kunnen tweede en meerdere exemplaren worden afgestoten.

5. Relatie met andere bibliotheken en verwante instellingen

5.1. UKB en de Informatie-infrastructuur in Nederland

5.1.1. UKB

[UKB](#) is het samenwerkingsverband van de dertien Nederlandse universiteitsbibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek. Naast de gewone leden zijn de Open Universiteit en de KNAW geassocieerd lid. UKB is in 1976 opgericht om de dienstverlening aan de eigen gebruikers en de wetenschappelijke informatievoorziening in Nederland te verbeteren.

In april 2007 heeft UKB zijn nieuwe [beleidsplan](#) vastgesteld. Onder het motto *De grenzen voorbij* zetten de universiteitsbibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek een nieuwe stap in de intensivering van hun samenwerking. Overkoepelende doelstelling is om de krachten te bundelen om de infrastructuur voor wetenschappelijke informatie op een hoger plan te brengen. De uitvoering van dit beleidsplan zou op termijn ingrijpende consequenties kunnen hebben voor alle betrokken bibliotheken, waaronder de Leidse. De Universiteit Leiden wordt in UKB vertegenwoordigd door haar bibliothecaris, tevens directeur van de UB.

UKB richt haar aandacht op een aantal gebieden, waarvan in het kader van dit collectieplan met name de Landelijke Informatie InfraStructuur (LIIS) of Gemeenschappelijke Informatie Infrastructuur (GII), het Licentiebeleid en het Collectiemanagement relevant zijn.

5.1.2. Informatie-infrastructuur in Nederland

NCC/IBL en GGC

Het gezamenlijke bezit van alle Nederlandse universiteitsbibliotheken, de KB en een aanzienlijk aantal speciale en openbare bibliotheken wordt ontsloten in de Nederlandse Centrale Catalogus (NCC) welke gebaseerd is op het Gemeenschappelijk Geautomatiseerd Catalogussysteem (GGC) van – tot voor kort – OCLC/PICA (zie: <http://www.oclc.org>). De NCC vormt de basis voor het interbibliothecaire leenverkeer (IBL) in Nederland. Het NCC/IBL-stelsel wordt ook wel aangeduid als de Landelijke Informatie-InfraStructuur (LIIS).

Door deelname aan de LIIS kan de Leidse universiteitsbibliotheek voor haar ontsluitingswerkzaamheden gebruik maken van gegevens die reeds in het GGC aanwezig zijn; bovendien is het gehele Leidse bezit daarmee landelijk zichtbaar in de NCC.

Van LIIS naar GII?

In 2007 is OCLC/PICA volledig overgegaan in handen van OCLC, waardoor het noodzakelijk is geworden een nieuwe juridische grondslag te vinden voor de Nederlandse informatie-infrastructuur. Op dit moment wordt gewerkt aan de totstandkoming van een consortium dat zorgt voor de Gemeenschappelijke Informatie-Infrastructuur (GII). Leden van het consortium zullen zijn UKB, de Koninklijke Bibliotheek (KB), de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) en de Bibliotheken met een Wetenschappelijke Steunfunctie (WSF).

Interbibliothecair leenverkeer

Het interbibliothecair leenverkeer (IBL) tussen Nederlandse wetenschappelijke bibliotheken is gebaseerd op de Nederlandse Centrale Catalogus (NCC). Daarmee is het in principe mogelijk dat elk werk dat bij één van de andere bibliotheken aanwezig is uitgeleend wordt naar een andere bibliotheek, van waaruit het dan beschikbaar is voor de aanvrager. Sinds een aantal jaren doen zich bij het IBL enkele knelpunten voor, waardoor IBL onder druk staat. Deze knelpunten houden verband met de tariefstelling in combinatie met de rol van non-profit versus profit-organisaties, met beperkingen op leveranties uit digitale tijdschriften zoals vastgelegd in licenties en met de beperkingen van de NCC.

De Universiteit Leiden neemt nadrukkelijk deel aan het IBL-systeem, niet alleen als aanvrager van materiaal van elders ten behoeve van haar klanten, maar ook als leverancier van aanvragen uit binnen- en buitenland. De Leidse bibliotheken behoren daarbij niet tot de grootste leveranciers, maar zijn wel belangrijk voor bepaalde wetenschapsgebieden, bijvoorbeeld niet-Westerse talen en culturen, waarop zij vaak als enige een diepgaande collectie bezitten.

In het algemeen kan geconstateerd worden dat met het gigantisch toenemen van de digitaal beschikbare informatie de rol van IBL afneemt, zowel nationaal als internationaal.

5.1.3. Licentiebeleid

Door in consortiumverband licenties af te sluiten wil UKB de beschikbaarheid van digitale wetenschappelijke informatie tegen een acceptabele prijs vergroten. Door goede afspraken te maken - commercieel en juridisch - met uitgevers over prijzen en toegang tot informatie, wordt gestreefd naar een zo breed mogelijke toegang tot wetenschappelijke informatie tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden.

De Universiteit Leiden behartigt haar belangen inzake licenties voor elektronische informatiematerialen op landelijk niveau via de UKB-werkgroep Licenties. Deze werkgroep opereert namens de UB-en en bepaalt prioritering, uitgangspunten en randvoorwaarden voor af te sluiten of te verlengen licenties. Het daadwerkelijk onderhandelen, afsluiten, betalen en doorberekenen en overige administratie wordt door het Licentiebureau van Surfdiensten gedaan.

5.1.4. Collectiemanagement

Binnen UKB wordt al sinds vele jaren op diverse manieren gewerkt aan het bevorderen van landelijk collectiemanagement. Doel daarvan is door afstemming van de collecties de druk op de lokale budgetten te verkleinen en het aanbod aan de gebruikers te vergroten. Gezamenlijk zorgen de deelnemers dan voor een zo breed mogelijke dekking van relevante wetenschappelijke informatie en voorkomen onnodige overlap. Aandachtspunt hierbij is dat ‘decentraal’ vanuit de gebruikers in veel gevallen de wens bestaat om bepaald materiaal in de eigen bibliotheek “bij de hand” te hebben, zonder daarvoor een beroep op IBL te hoeven doen of te reizen.

Een belangrijk onderwerp rond collectiemanagement betreft de landelijke bewaarfunctie van (papier) tijdschriften en boeken. Met betrekking tot tijdschriften zijn reeds concrete afspraken gemaakt (zie § 4.2.2.) Ten aanzien van boeken is (nog) geen landelijke afspraak gemaakt.

5.1.5. Speciale relatie met de Koninklijke Bibliotheek (KB)

De KB is sinds 1974 houder van het – in Nederland vrijwillige – depot van Nederlandse gedrukte publicaties. Dat betekent dat van elk in Nederland gepubliceerd werk tenminste één kopie door de KB blijvend wordt bewaard. Deze zekerheid speelt een belangrijke rol in het maken van afwegingen over deselectie van Nederlandse publicaties.

De KB is tevens beheerder van het e-depot voor de duurzame opslag van elektronisch materiaal. Digitale publicaties kunnen in het e-depot worden opgeslagen opdat zij over vele jaren nog steeds beschikbaar zijn. De KB heeft contracten met een reeks belangrijke internationale uitgevers, waarin is vastgelegd dat de digitale versies van door hen uitgegeven tijdschriften in het e-depot worden opgenomen en daarmee duurzaam toegankelijk zijn. Bij verschillende projecten, bijvoorbeeld het DARE-project waarin grote hoeveelheden proefschriften en andere wetenschappelijke publicaties worden gedigitaliseerd, verzorgt de KB het aspect van de lange termijn-toegankelijkheid van dit materiaal. Net als het papieren depot, speelt het e-depot een belangrijke rol bij deselectie-afwegingen.

Met name waar het gaat om de bijzondere collecties zijn de relaties met de KB en de bibliotheken van de andere klassieke universiteiten (Amsterdam, Groningen, Utrecht) het meest intensief. Zo is de KB coördinator van een project gericht op de digitalisering van de bijzondere collecties, dat mede op initiatief van de UB's van Leiden en Amsterdam tot stand is gekomen.

5.2. *Gelieerde bibliotheken in Leiden*

Dit collectieplan heeft alleen betrekking op alle bibliotheekcollecties die geheel of overwegend als eigendom van de universiteit beschouwd kunnen worden. In Deel II worden deze collecties per domein uitvoerig behandeld. Daarnaast zijn in Leiden, vaak binnen de universitaire gebouwencomplexen, nog enkele bibliotheken gehuisvest, die niet tot het universitaire bezit gerekend kunnen worden, maar in veel gevallen wel van belang zijn voor de wetenschappelijke informatievoorziening van het universitaire onderwijs en onderzoek. Van deze bibliotheken wordt hierna aangegeven waaruit hun relatie met de universiteit bestaat.

5.2.1. Afrika Studiecentrum

Het Afrika Studiecentrum (ASC) is de enige onderzoeksinstelling in Nederland die exclusief gericht is op de bestudering van Afrika. Het ASC is gehuisvest in het Pieter de la Courtgebouw, het onderkomen van de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden.

De bibliotheek van het Afrika Studiecentrum heeft een zeer uitgebreide collectie van ongeveer 70.000 boeken, 2200 tijdschriften, 800 documentaires en films, en ander materiaal. Zij richt zich op de volgende aspecten van Afrika: antropologie en sociologie; geschiedenis; filosofie; economie; vrouwenstudies; politicologie; management; recht; bestuur; godsdienst; onderwijs; socio-linguïstiek; letterkunde en kunst. De bibliotheek is publiek toegankelijk; de collectie is voor het merendeel uitleenbaar.

5.2.2. KITLV

Het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV) in Leiden is gesticht in 1851 met als doel de bevordering van de studie in de antropologie, taalkunde, sociale wetenschappen en geschiedenis van Zuidoost-Azië, de Pacific en het Caraïbisch gebied. Speciale aandacht wordt besteed aan de voormalige Nederlandse koloniën Indonesië en Suriname en aan de Nederlandse Antillen en Aruba. Het KITLV is gehuisvest in één van de gebouwen van de Faculteit der Letteren van de Universiteit Leiden.

De collectie van het KITLV omvat boeken, handschriften, prenten en foto's. Het materiaal wordt bewaard in gesloten magazijnen maar is voor iedereen opvraagbaar. Lenen is alleen mogelijk voor leden van het KITLV en voor studenten en medewerkers van de Universiteit Leiden.

5.2.3. NINO

Het NINO, Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, is een onafhankelijke stichting die gehuisvest is in een van de gebouwen van de Faculteit der Letteren van de Universiteit Leiden. Het NINO initieert en ondersteunt onderzoek naar beschavingen in het Midden Oosten in de oudheid tot de vroegmoderne (pre-islamitische) periode. De zwaartepunten van het NINO zijn archeologie, geschiedenis, talen en culturen van Egypte, de Levant, Anatolië, Mesopotamië en Perzië. De aanschaf van de bibliotheek van het NINO richt zich ook op deze vakgebieden. De publicaties staan in open opstelling en zijn niet uitleenbaar.

5.2.4. Thysiana

De Bibliotheca Thysiana werd in 1653 bij testament gesticht door de jonge jurist Joannes Thysius (1622-1653). Het is de enige bibliotheek in Nederland uit de zeventiende eeuw die in zijn oorspronkelijke behuizing bewaard is gebleven. Bijzonder is dat Thysius in zijn testament bepaalde dat zijn bibliotheek moest worden bestemd 'tot publicque dienst der studie'. De collectie omvat circa 2500 boeken en ettelijke duizenden pamfletten op alle gebieden van wetenschap en is ook na de dood van Thysius nog uitgebreid. De pamfletten bevinden zich in de kluis van de universiteitsbibliotheek. De boeken staan in de Bibliotheca Thysiana, maar worden ter inzage gegeven in de Leeszaal Bijzondere Collecties. Eenmaal per dag haalt een bibliotheekmedewerker de boeken op, dus het verdient aanbeveling om boeken uit de Thysiana vantevoren aan te vragen. In verband met het collectievormingsprofiel kan opgemerkt worden dat wanneer een boek in de Thysiana aanwezig is, het niet nog eens wordt aangeschaft voor de UB.

5.3. *Bibliotheekcollecties van Leidse erfgoedinstellingen*

De stad Leiden is uitzonderlijk rijk aan erfgoedinstellingen, binnen, maar ook buiten de universitaire gemeenschap. In sommige gevallen beheren de niet-universitaire instellingen erfgoed dat oorspronkelijk universitair bezit was en als zodanig geheel of gedeeltelijk als 'academisch' of 'universitair' erfgoed beschouwd moet worden. Van deze erfgoedinstellingen beschikken het Museum Boerhaave, het Rijksmuseum van Oudheden en het Rijksmuseum voor Volkenkunde tevens over documentaire collecties die raakvlakken hebben met de universitaire bibliotheekcollecties.

Op 29 mei 2008 hebben de Leidse instellingen met bijzondere collecties op het gebied van de exacte wetenschappen een *memorandum of understanding* ondertekend om op een aantal terreinen samen te werken om zo de collecties breed en digitaal toegankelijk te maken. Het gaat om het Anatomisch Museum, Museum Boerhaave, Hortus botanicus Leiden/Nationaal Herbarium Nederland, Naturalis en de Universiteitsbibliotheek Leiden. De collecties van deze instellingen hebben vaak een intellectueel of historisch verband. Door samenwerking en digitalisering zal dit op een samenhangende wijze gepresenteerd worden. Dit kan een impuls geven aan onderwijs en onderzoek. Zo bouwen de instellingen zowel hun rol in onderwijs en onderzoek als hun publieksfunctie gezamenlijk verder uit.

De instellingen gaan op de volgende specifieke terreinen samenwerken:

- de ontwikkeling en uitvoering van projecten op het gebied van digitalisering, ontsluiting, en conservering;

- het verduidelijken van de onderlinge samenhang tussen de verscheidene collecties op digitale wijze;
- de ondersteuning van onderwijs en onderzoek op het gebied van de geschiedenis van de wetenschap;
- en de ontwikkeling van (virtuele) tentoonstellingen en publieksprogramma's.

5.3.1. Museum Boerhaave

Museum Boerhaave, het Rijksmuseum voor de Geschiedenis van de Natuurwetenschappen en van de Geneeskunde, beschikt over één van de belangrijkste collecties op het terrein van de geschiedenis van natuurwetenschappen en geneeskunde ter wereld. Een belangrijk deel daarvan was oorspronkelijk bezit van de Leidse universiteit. De bibliotheek van Museum Boerhaave is gespecialiseerd in de geschiedenis van de natuurwetenschappen, van de geneeskunde en van instrumenten. De collectie omvat ruim 25.000 banden, 12.000 separaten en 100 lopende tijdschriften en tevens belangrijk archiefmateriaal. De catalogus van de bibliotheek is geïntegreerd in de publiekscatalogus van de Universiteit Leiden.

5.3.2. Rijksmuseum van Oudheden

Het Rijksmuseum van Oudheden is het nationale centrum voor archeologie en de beschavingen uit het oude Egypte en het Nabije Oosten, de Griekse en Romeinse wereld en het vroege Nederland. De collectie telt meer dan 80.000 voorwerpen. De wetenschappelijke bibliotheek van het museum zal, na geruime tijd niet toegankelijk te zijn geweest voor publiek, vanaf april 2008 een beperkt aantal uren per week open zijn voor bezoekers. De bibliotheekcatalogus is raadpleegbaar in het museum zelf. Het ligt in de bedoeling dat binnenkort een online catalogus beschikbaar komt.

5.3.3. Rijksmuseum voor Volkenkunde

Het Rijksmuseum voor Volkenkunde beheert onder meer collecties met curiosa en etnografische verzamelingen uit China, Japan, Indonesië, het Zuidzee-gebied, Afrika, Amerika, Tibet, Siberië, Nieuw-Guinea en Groenland. De bibliotheekcollectie van het Rijksmuseum voor Volkenkunde omvat ca. 60.000 boeken en tijdschriften. De nadruk ligt op de niet-Europese antropologie, kunst en materiële cultuur. De collectie is te raadplegen in de bibliotheek of via picarta.nl.

5.3.4. Naturalis

Het Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis beschikt over een wetenschappelijke bibliotheek, die toegankelijk is voor iedereen die voor studie, onderzoek of hobby op zoek is naar informatie. De collectie omvat ca. 65.000 boeken, ruim 8000 tijdschrifttitels en 200.000 artikelen op het gebied van de zoölogie en geologie. Zwaartepunten in de collectie zijn:

- de beschrijving en classificatie van de zoologische en geologische diversiteit
- de faunistiek en geologie van Nederland
- de evolutie van taxonomische, geografische en stratigrafische diversiteit van de natuur toegespitst op Indo-Australische overgangsgebied en Middellandse Zeegebied

De catalogus van de bibliotheek is online raadpleegbaar.

5.4. *Internationaal*

5.4.1. **Bodleian Library**

De UB Leiden onderhoudt een samenwerkingsverband met het Centre for the Study of the Book van de Bodleian Library in Oxford. Doel van het Centre is om onderzoek naar de historische en culturele rol van het boek te stimuleren en de digitale toegang tot bijzondere collecties te verbeteren.

6. Relatie met onderwijs en onderzoek

De bibliotheken van de Universiteit Leiden leveren een groot aantal diensten ter ondersteuning van onderwijs en onderzoek, die berusten op de beschikbaarheid van de informatie die de bibliotheken bezitten en waar zij toegang toe hebben. Dit collectieplan beperkt zich tot de collecties zelf en ambieert niet de daarop gebaseerde dienstverlening te bespreken.

6.1. Gebruik van de collecties bij onderwijs en onderzoek

De wetenschappelijke informatie, digitaal, op papier, of anderszins van de Universiteit Leiden is in de eerste plaats bedoeld ter ondersteuning van onderwijs en onderzoek aan de universiteit. Medewerkers en studenten van de universiteit vormen de primaire doelgroep. De mate waarin de collecties en connecties daarnaast ook gebruikt worden door wetenschappers of anderszins geïnteresseerden verschilt sterk per onderdeel (zie Deel II). Sommige deelcollecties of onderdelen daarvan zijn van internationale allure en trekken bezoekers van over de hele wereld. Dit geldt bijvoorbeeld in hoge mate voor een aantal onderdelen van de bijzondere collecties. In de loop der tijden zijn er de nodige schommelingen geweest in de mate waarin actief gecollecteerd werd. Er waren weinig specifieke, laat staan vastgestelde en vastgelegde, aanschafcriteria, de beschikbaarheid van aanschafbudgetten fluctueerde sterk, geschenken en bruiklenen werden doorgaans zonder meer geaccepteerd. Geleidelijk is daarin verandering gekomen en tegenwoordig kan een universitaire bibliotheek niet meer zonder een gericht beleid. Naast de diep ingrijpende veranderingen als gevolg van de digitale revolutie, liggen aan deze noodzaak vooral financiële overwegingen ten grondslag. Daarbij gaat het nadrukkelijk niet alleen om de prijs voor de *aanschaf* van of het verwerven van *toegangsrechten* tot nieuwe informatie, maar óók om *verwerving- en verwerkingskosten*, en kosten voor *opslag en beheer* van het materiaal.

Tegen deze achtergrond is het beleid de laatste jaren verschoven van vooral “collectiegericht” naar een steeds meer vraaggericht beleid, waarbij de behoefte vanuit onderwijs en onderzoek bepalend zijn. De ruimte voor nieuwe collectievorming primair vanuit erfgoed- of intrinsieke collectieoverwegingen is tegenwoordig uiterst beperkt.

Om inzicht te krijgen in de mate van daadwerkelijk gebruik van de (papieren) collecties zijn gegevens nodig over het aantal keren dat de werken worden geleend, of aangevraagd. Sinds 1988 beschikt de Universiteit over een online publiekscatalogus, waaruit uitleengegegevens konden worden gegenereerd. Met de overgang naar een nieuw bibliotheekstelsel (Aleph) in 2005 is besloten de uitleengegegevens uit de oude catalogus niet te converteren naar de nieuwe omgeving. Vastgesteld moet dus worden dat er geen uitleengegegevens beschikbaar zijn van vóór 2005 over de mate van het gebruik van de papieren collecties. Vanaf 2005 worden gebruikscijfers opgenomen in de Jaarverslagen van de UB. Gegevens over de inzage van collecties in open opstelling zijn niet beschikbaar.

Gegevens over het gebruik van elektronisch materiaal kunnen doorgaans automatisch gegenereerd worden en zijn daardoor goed beschikbaar.

6.2. *Publiceren van de wetenschappelijke output van de universiteit*

Sinds enkele jaren heeft de bibliotheek een nieuwe rol in de informatieketen, namelijk bij het beschikbaar maken van de wetenschappelijke output van de eigen instelling. Daarbij gaat het om publicaties in digitale vorm, in een *repository*, in principe in *open access* en daarmee wereldwijd publiek toegankelijk via internet. Momenteel (juni 2008) omvat het repository van de Universiteit Leiden ongeveer 11.800 publicaties, voornamelijk als resultaat van het Open Acces Leiden project dat in de afgelopen twee jaren is opgezet om publicaties uit verschillende disciplines online te krijgen. Het aantal online publicaties zal echter blijven groeien. Deze groei wordt onder meer gerealiseerd door een mechanisme dat het onderzoeksregistratiesysteem van de verschillende faculteiten (Metis) koppelt aan het repository. Deze koppeling zorgt ervoor dat de publicaties die in Metis worden ingevoerd tevens worden aangeboden aan het repository en daar na controle aan worden toegevoegd. Daarnaast worden ook alle proefschriften in digitale vorm in het repository opgenomen.

Open access en embargo

Hoewel het streven gericht is op zoveel mogelijk vrij en gratis toegankelijke publicaties betekent dit niet dat dit voor alle publicaties reeds het geval is. Op sommige publicaties rust vooralsnog een embargo. Tot het moment dat de embargotermijn verloopt zijn slechts de metadata te zien en is de publicatie voor het publiek niet toegankelijk. Voor wetenschappers en promovendi die niet zeker zijn van het beleid van een uitgever ten opzichte van digitale versies van hun publicaties, is bij de Universiteitsbibliotheek het auteursrechteninformatiepunt in het leven geroepen. Hier kan assistentie worden gevraagd met betrekking tot het bepalen van een embargotermijn en is een database aangelegd met reeds opgedane kennis omtrent het beleid van vele uitgevers op het gebied van open access.

7. Omvang van de collecties: groei en krimp

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op een aantal algemene aspecten van de groei en krimp van de collecties. Om de primaire processen van de universiteit adequaat te faciliteren is een voortdurende instroom van actuele wetenschappelijke informatie noodzakelijk. Waar deze groei tot voor kort per definitie altijd fysieke groei van collecties betekende, de instroom van papier, is er nu sprake van een meer gedifferentieerd beeld: veel materiaal komt binnen in digitale vorm, terwijl in bepaalde gevallen in feite niet van *collecties* gesproken kan worden maar van *connecties*: er wordt in veel gevallen *toegang* gekocht tot wetenschappelijke informatie in digitale vorm, die zich bevindt op servers van de universiteit of van derden.

7.1. Bewaarbibliotheek

Hoewel in Nederland het bibliotheekwezen, anders dan het archiefwezen, niet wettelijk geregeld is, wordt aan wetenschappelijke bibliotheken van oudsher een ‘bewaarfunctie’ toegedeeld. De bewaarfunctie van bibliotheken is in het digitale tijdperk niet alleen van belang met het oog op papieren informatie, maar tenminste evenzeer waar het om digitale informatie gaat.

UKB-bibliotheken zijn van mening dat het in de tegenwoordige digitale maatschappij niet meer als een functie van elke afzonderlijke bibliotheek gezien kan worden om alle informatie die van elders wordt betrokken, zelf blijvend te bewaren, zeker niet wanneer dat ertoe leidt dat alleen al binnen Nederland een veelvoud van bepaalde, weinig of niet meer gebruikte werken bewaard wordt¹⁰. Waar ten aanzien van papieren tijdschriften in UKB-verband afspraken gemaakt zijn over het spreiden van de bewaarfunctie, valt niet te verwachten dat dit voor ander materiaal, zoals monografieën, op korte termijn ook gaat lukken.

In het digitale tijdperk krijgt de bewaarfunctie van bibliotheken er bovendien een nieuwe dimensie bij, namelijk de bewaarfunctie van digitale informatie. De verantwoordelijkheid voor het bewaren van digitale informatie wordt gewoonlijk gelegd bij de producent daarvan, in veel gevallen de uitgever. In het verlengde daarvan ligt het voor de hand dat de bibliotheek in elk geval alle wetenschappelijke informatie bewaart die door de instelling zelf geproduceerd wordt en die in het instellingsrepositorium wordt opgeslagen (zie § 6.2). Voor wat betreft het *duurzaam* bewaren en toegankelijk houden van digitale informatie is het e-Depot van de Koninklijke Bibliotheek van belang (zie § 5.1.5).

7.2. Financiële aspecten van aanwas en deselectie

Met wetenschappelijke informatievoorziening zijn serieuze kosten gemoeid. Hoewel evident is dat het voorzien in voldoende opslagruimte, het onderhoud daarvan, inclusief adequaat klimatiseren en beveiligen, aanzienlijke kosten met zich meebrengt, wordt hier niet nader

¹⁰ Zie ook: B. Savenije, *Haalt de bibliotheek het eind van de eeuw?* In: *Informatie Professional* 4 (7/8) pp. 16-21.

ingegaan op de hoogte daarvan¹¹. Ook de kosten voor *gebruik* van de collecties blijven hier buiten beschouwing. Aan de groei (aanwas) én aan eventuele krimp (deselectie) van met name fysieke collecties zijn een aantal specifieke kosten verbonden, die hier nader worden toegelicht. Het gaat daarbij om éénmalige kosten, zoals de aanschafprijs en kosten voor verwerking en ontsluiting, maar ook om terugkerende kosten, zoals kosten voor abonnementen en het administratieve beheer daarvan.

7.2.1. Aankoop en aanschafprijs

Het leeuwendeel van de groei van collecties betreft aankoop van wetenschappelijke informatie: boeken, tijdschriften, digitaal en op papier. De budgetten daarvoor worden in het algemeen beschikbaar gesteld vanuit de faculteiten: daar wordt de hoogte en verdeling over de deeldomeinen vastgesteld, doorgaans in samenspraak met de bibliotheek. Bij de UB is een budget bestemd voor collectievorming op een aantal algemene en faculteitoverschrijdende terreinen en voor de bijzondere collecties. Apart van deze reguliere aanschafbudgetten wordt sinds 2007 vanuit centraal een budget direct beschikbaar gesteld aan de UB bestemd voor de participatie van de Universiteit Leiden in landelijke licenties (zie Deel II, Algemeen).

In de jaren 2000-2006 waren aanzienlijke extra budgetten beschikbaar in het kader van de Basisvoorziening Geesteswetenschappen (BGW-gelden) afkomstig van NWO, waaruit de Universiteit Leiden de collecties op een aantal vakgebieden belangrijk kon versterken¹².

Naast de reguliere budgetten bestaan er diverse bijzondere aanschafbudgetten, afkomstig uit legaten of andere bijzondere fondsen, doorgaans bestemd voor bepaalde vakgebieden of materiaalsoorten, zie daarvoor bij de afzonderlijke domeincollecties in Deel II.

7.2.2. Verwerkingskosten

Zowel bij aanwas als bij deselectie is sprake van verwerkingskosten. Voor een gemiddeld boek gaat het daarbij om de volgende werkzaamheden:

Bij verwerving

- Selectie op grond van een profiel en/of per titel
- Bestelling bij leverancier
- Ontvangst, controle en financiële afhandeling bestelde werken
- Ontsluiting: catalogisering, (onderwerps)ontsluiting
- Toekennen plaatsingscode
- Afwerking van de band: aanbrengen beveiliging, barcode, signatuuretiketten etc.
- Plaatsen in open opstelling of magazijn

¹¹ Het is onmogelijk cijfers te geven, bijvoorbeeld voor standaard 'kosten per meter opgeslagen boeken per jaar', omdat dit sterk afhankelijk is van de situatie.

¹² In het project Bibliotheekvoorziening Geesteswetenschappen (BGW) werken zeven bibliotheken samen met als doel de vershraling van de geesteswetenschappelijke collecties tegen te gaan. Deelnemers zijn de Koninklijke Bibliotheek en de universiteitsbibliotheken van de Universiteit Leiden, de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit Amsterdam, de Rijksuniversiteit Groningen, de Radboud Universiteit Nijmegen en de Universiteit Utrecht. Dit project loopt van 1998-2006 en wordt gefinancierd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). De instellingen zelf investeren eveneens flink in deze literatuurvoorziening. Voor details zie: www.kb.nl/bgw. Met het aanvaarden van dit project hebben alle deelnemers de intentie uitgesproken dat zij hun inspanningen op het terrein van de geesteswetenschappen voor 2007 en 2008 minimaal op het bestaande peil zullen handhaven.

Bij afstoot

- ‘Selectie’ voor afvoer¹³
- Fysieke verwijdering¹⁴
- Aanpassing van de catalogus en eventuele andere systemen¹⁵

Voor tijdschriften liggen de verwerkingskosten anders: het gaat hierbij in geval van een (nieuw) abonnement, naast éénmalige kosten, ook om terugkerende kosten voor het beheer van de afzonderlijke afleveringen. Bij deselectie van tijdschriften zijn de kosten relatief aanzienlijk lager dan bij boeken, omdat het verwerken van één tijdschrifttitel in één keer meer ‘meters’ oplevert. In bepaalde gevallen is belangrijke efficiencywinst te behalen bij de verwerkingskosten voor aanschaf door gebruik te maken van diensten die leveranciers tegenwoordig aanbieden, bijvoorbeeld in de vorm van *approval plans*.

NB: Hoewel bij schenkingen en bruiklenen (zie hierna) per definitie geen sprake is van een aanschafprijs, zijn daaraan wel degelijk verwerkingskosten verbonden.

7.3. Algemene selectiecriteria voor aanwas

Naast de specifieke domeingerelateerde criteria, die worden behandeld in Deel II bij de desbetreffende domeincollectievormingsprofielen, worden hier een aantal algemene criteria besproken waaraan potentiële ‘aanwas’ moet voldoen om in de collecties te worden opgenomen.

Collectievormingsprofielen

In de collecties wordt uitsluitend materiaal opgenomen dat past binnen de in Deel II van dit collectieplan opgenomen collectievormingsprofielen van het desbetreffende (deel)domein.

¹³ Deselectie van boeken en tijdschriften uit een open opstelling maakt het mogelijk deselectie “staande voor de kast” aan te pakken en daaruit bijvoorbeeld minder gangbare werken, waar een goed alternatief voor beschikbaar is, te verwijderen. Deselectie vanuit gesloten magazijnen kan moeilijk ter plaatse gebeuren, door band voor band in handen te nemen, maar moet gebaseerd worden op voorselecties uit de catalogus, bijvoorbeeld de publicaties uit een bepaalde periode op een bepaald vak- of onderwerpsgebied, in bepaalde talen. De zo voor deselectie in aanmerking komende werken staan verspreid over de magazijnen en moeten bijeen gezocht worden. Vervolgens moet exemplaar voor exemplaar bekeken en beoordeeld worden of deselectie mogelijk is. Daarbij is het noodzakelijk tenminste de eigen Leidse en/of de landelijke catalogus te raadplegen om inzicht te krijgen in de eventuele beschikbaarheid van de publicatie elders.

Een schatting van de kosten voor selectie op titelniveau ten behoeve van deselectie is moeilijk te maken, omdat ook het bekijken van titels die uiteindelijk *niet* gedeselecteerd zullen worden moet worden meegerekend. Met de nodige slagen om de arm kan uitgegaan worden van 10 minuten per te deselecteren band/titel. Een voorzichtige schatting, gebaseerd op 30 titels/banden per meter, 6 titels per uur en een uurtarief van €40 kost het selecteren op titelniveau voor deselectie van 1 meter boeken **€200**.

¹⁴ Afvoer van een aaneengesloten blok materiaal is goedkoper dan wanneer band voor band publicaties van her en der verspreid over de magazijnen moeten worden bijeen gezocht. Overigens is de ruimte die op deze wijze door deselectie in de magazijnen ontstaat, verspreid en levert dus geen direct bruikbare lege ‘vakken’ op.

¹⁵ Wanneer een werk gedeselecteerd wordt, moet het catalogusrecord worden aangepast. Daarbij is er verschil tussen het verwijderen van een dubbel exemplaar, waarbij het catalogusrecord moet blijven bestaan en alleen één van de exemplaarblokken moet worden verwijderd, en het verwijderen van een titel die daarna niet meer in Leiden aanwezig zal zijn: het gehele catalogusrecord moet dan verwijderd. In beide gevallen moet bovendien de landelijke catalogus (GGC) aangepast worden. Zelfs wanneer hierbij gewerkt wordt met zo efficiënt mogelijke macro's e.d. kost dit naar schatting 5 minuten per titel. Uitgaande van 30 titels/banden per meter, 12 titels per uur en een uurtarief van €40 kost het aanpassen van de catalogus voor de deselectie van 1 meter boeken **€100**.

Doubletten

Onder ‘dubbele exemplaren’ of ‘doubletten’ worden werken verstaan met een identiek impressum. In principe worden géén doubletten in de collectie opgenomen, waarbij “de collectie” wordt opgevat als het bezit van de bibliotheken die behoren tot de Universiteit Leiden gezamenlijk¹⁶. Op deze regel kan een uitzondering worden gemaakt wanneer het materiaal betreft dat zo intensief gebruikt wordt dat meer dan één exemplaar wenselijk is, bijvoorbeeld één in open opstelling en één of meer exemplaren in het gesloten magazijn, beschikbaar voor de uitleen. Bij materiaal dat bijzonder of uniek is, bijvoorbeeld voor onderdelen van de bijzondere collecties en materiaal van vóór 1900, kan zelden of nooit van een doublet worden gesproken.¹⁷

Meer edities van eenzelfde werk

Meer edities van eenzelfde werk worden alleen opgenomen als daar een expliciete reden is, bijvoorbeeld vanwege relevante verschillen tussen de edities of om editievergelijking mogelijk te maken. Ook hierbij worden de bibliotheken van de Universiteit Leiden beschouwd als één geheel.

Taal van publicatie

Met het oog op de toegankelijkheid van het materiaal voor de doelgroep wordt in principe materiaal aangeschaft in het Nederlands of Engels. Wanneer sprake is van een keuze in de taal waarin een gewenste publicatie wordt aangeschaft, gaat de voorkeur uit naar de originele taal, mits dat Nederlands of Engels is. Indien publicaties in andere talen worden aangeschaft dient dat logisch voort te vloeien uit het desbetreffende onderwerp, bijvoorbeeld de bestudering van andere talen en culturen, of uit het feit dat een belangrijk werk alleen in een andere taal dan Nederlands of Engels voorhanden is.

Materiaal van niet-wetenschappelijke aard

Materiaal van niet-wetenschappelijke aard wordt uitsluitend opgenomen als het van belang is als bron of als object voor wetenschappelijk onderzoek (denk aan primaire bronnen bij o.a. regiostudies of onderdelen van de bijzondere collecties).

7.4. Schenkingen en bruiklenen

Aan de Universiteitsbibliotheek en incidenteel ook aan andere bibliotheken zijn in het verleden veelvuldig, en worden nog steeds geregeld, schenkingen en bruiklenen aangeboden ter verrijking van de collectie. Een geschenk kan een kostbaar handschrift, een bundel brieven, of een enkel boek of tijdschrift zijn, bijvoorbeeld uit een nalatenschap, maar ook een complete collectie op een bepaald gebied of anderszins. Schenkingen zijn, net als bruiklenen, vaak een gevolg van de band die de schenker/bruikleengever heeft met de Universiteit Leiden of met de stad Leiden, of met de (deel)collectie zelf. Aan de bibliothecaris van de Universiteit Leiden is in 2007 mandaat verleend tot het aanvaarden van schenkingen.

¹⁶ Ook permanente bruiklenen, bijvoorbeeld de collecties van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (MNL) en het International Institute for the Study of Islam (ISIM) worden in dit opzicht beschouwd als behorend tot bibliotheekcollectie van de Universiteit Leiden.

¹⁷ Doubletten kunnen eventueel gebruikt worden als werkmateriaal, geplaatst in de werkruimte van bibliotheekmedewerkers. Werkmateriaal behoort echter niet tot de collectie en dient dan ook niet in de catalogus te worden opgenomen.

Schenken en bruiklenen dienen in principe volledig te voldoen aan de gebruikelijke selectiecriteria (zie hiervoor, § 7.3). Hoewel geen éénmalige aanschafprijs voor het materiaal betaald hoeft te worden, zijn er soms aanzienlijke kosten verbonden aan het aanvaarden daarvan: éénmalige verwerkingskosten voor eventuele selectie en ontsluiting en permanente kosten voor opslag en beheer. Het komt regelmatig voor dat potentiële schenkers teleurgesteld moeten worden, omdat de kosten-batenanalyse ten nadele van het aanvaarden daarvan uitvalt.¹⁸

Naast de ook voor aankoop geldende selectiecriteria zijn bij schenkingen en bruiklenen nog een aantal andere aspecten van belang:

- Welke eisen worden gesteld aan het aanvaarden van de schenking (bijvoorbeeld: moet de schenking als geheel aanvaard worden of mag naar eigen inzicht gedeselecteerd worden, moet de schenking herkenbaar blijven in de catalogus, fysiek per band, als geheel geplaatst in de magazijnen, et cetera)?
- In welke staat verkeert het materiaal: zijn er extra reinigings-, restauratie e.d. kosten te verwachten?
- Welke ontsluitingsinspanning is noodzakelijk: betreft het ‘normaal’ catalogiseerbaar materieel, of is bijzondere inzet vereist (bijv. vanwege bijzonder schrift, taal etc.)?

Wanneer het gaat om een schenking van een min of meer omvangrijke collectie of een zeer kostbaar stuk worden de gegevens over de collectie en de rond de schenking gemaakte afspraken contractueel vastgelegd. Omdat bij een bruikleen het eigendom niet wordt overgedragen, wordt het bruikleen altijd vastgelegd in een door beide partijen getekende overeenkomst. Daarbij moeten in elk geval afspraken gemaakt worden over de termijn (liefst zo lang mogelijk, stilzwijgend verlengd), het toegestane gebruik (aangeboden bruiklenen die niet gebruikt mogen worden, komen niet voor aanvaarding in aanmerking) en over de verzekering (bruiklenen worden niet afzonderlijk verzekerd).

7.5. Deselectie

Gezien de noodzaak van een adequate wetenschappelijke informatievoorziening is groei (óók) van fysieke collecties een gegeven, dat leidt tot een toenemende ruimtebehoefte. Hoewel een wetenschappelijke bibliotheek in principe een ‘bewaarbibliotheek’ is (zie ook hierboven § 7.1), dient voortdurend kritisch bekeken te worden in hoeverre deselectie in bepaalde gevallen een juiste keuze is om de groei te beheersen.

In een aantal gevallen verliest wetenschappelijke informatie in de loop der tijd haar waarde voor het *actuele* wetenschappelijke bedrijf. Om hoeveel tijd het daarbij gaat (de ‘houdbaarheid’ van de actuele wetenschappelijke waarde) en hoe relevant het waardeverlies is, verschilt zeer sterk per discipline en per materiaaltipe (zie hiervoor § 4.3). Naast het actuele wetenschappelijke belang vertegenwoordigt de informatie ook vaak andere waarden die het behoud ervan noodzakelijk maken, zoals de blijvende controleerbaarheid van wetenschappelijke uitspraken, het mogelijk maken van hergebruik van gegevens, het dienen als bron voor wetenschapsgeschiedenis en overwegingen van behoud van erfgoed.

¹⁸ Wanneer een schenking op grond van de gemaakte kosten-batenanalyse niet aanvaard wordt, moet gepaste aandacht besteed worden aan het motiveren van dat besluit tegenover de potentiële schenker. De schenker wordt waar mogelijk begeleid bij het vinden van een geschikte bibliotheek/instelling voor zijn/haar schenking.

Geregeld blijkt, tot in de landelijke pers aan toe, hoe gevoelig het onderwerp van mogelijk verloren gaan van, al of niet vermeend, belangrijk erfgoed ligt. Daarmee is het, alleen al om ernstige imagoschade voor de instelling te voorkomen, van belang uiterst zorgvuldig om te gaan met het onderwerp ‘deselectie’.

Digitalisering en deselectie

Recent wordt in verschillende gremia gesproken over de mogelijkheden van (massale) digitalisering in relatie tot deselectie. Wanneer bepaalde categorieën gedrukt materiaal integraal digitaal beschikbaar zouden komen, zou dat het bewaren van tenminste een deel van de gedrukte exemplaren overbodig maken.

Voor tijdschriften wordt dat inmiddels toegepast. Een toenemend aantal tijdschriften is door de uitgevers volledig digitaal beschikbaar gemaakt door middel van retrodigitalisering, terwijl duurzame toegang tot deze digitale bestanden verzekerd is, bijvoorbeeld door opname in het e-depot van de KB of via licentieafspraken met uitgevers. Landelijk worden deze tijdschriften vaak nog door meer dan één (wetenschappelijke) bibliotheken op papier bewaard, waar het bewaren van één complete reeks voldoende zou zijn. In UKB-verband zijn afspraken gemaakt over welke bibliotheek verantwoordelijk is voor het bewaren van één (de laatste) set papieren tijdschriften op een bepaald terrein. Leiden is daarbij verantwoordelijk voor het bewaren van alle tijdschriften op het terrein van “talen en culturen”. In de magazijnen van de UB Leiden bevinden zich reeksen van tijdschriftjaargangen, die op grond van deze afspraken voor deselectie in aanmerking zouden komen. Het deselecteren van gedrukte tijdschriften die duurzaam digitaal beschikbaar zijn, lijkt een werkbare optie. Uiteraard zijn daar kosten mee gemoeid, maar zowel de kosten voor selectie (selectie op titelniveau is niet nodig), als die voor het aanpassen van de catalogus zijn relatief gering (zie ook hiervoor § 7.2.2).

Op dit moment worden in Nederland nog geen (gezamenlijke) massadigitaliseringsactiviteiten voor monografieën uitgevoerd waar deselectie deel van uitmaakt. De KB is zeer onlangs begonnen met een onderzoek naar mogelijkheden hiervoor.

Bijlage I. – Aanwezige en (niet-)bezette ruimte voor bibliotheekmateriaal

Lokatie	UB	Let: Kunst	Let: Ges	Let: Ned	Let: Sino	Let: J&K	Let: Kern	SocWet	Recht	W&N	Archeo	AHM ¹⁹	CMW	ICLON	NHN
A: open opstelling															
monografieën	4.370	196	302	183		30	1.573	1.940	2.412	1.733	424		186		1.314
tijdschriften	4.999	455	42	24		40	351	1.163	2.061	4.251	325		30		2.657
naslagwerken	2.035				173	223					21				
overige materialen	917		18			10					15				696
totaal A:	12.321	651	362	207	173	303	1.924	3.103	4.473	5.984	785		216	125	4.667
Ba: gesloten magazijn; vaste kasten															
monografieën	14.958	1.264			2.004	373	96			367	8		66		142
tijdschriften	134				116	261				471	30		50		
naslagwerken	0														
overige materialen	684												40		444
totaal Ba:	15.776	1.264			2.120	634	96			838	38		156		586
Bb: gesloten magazijn; compactus kasten															
monografieën	29.041				3559	1199			246						
tijdschriften	24.048				1839	559			770						
naslagwerken	0														
overige materialen	2.620				504	108									
totaal Bb:	55.709				5.902	1.866			1.016						
C: Bijzondere ruimtes															
kluizen	7.671	107			334		510								
totaal C:	7.671	107			334		510								
Totaal planklengte	91.477	2.022	362	207	8.529	2.803	2.530	3.103	5.489	6.822	823		372	125	5.318

Fig. 1 – Overzicht aanwezige plankruimte in m³ op de verschillende bibliotheeklokaties

¹⁹ Wegens de verbouwing van het Academiegebouw is het op dit moment niet mogelijk de gegevens van het AHM te inventariseren.

Lokatie	UB	Let: Kunst	Let: Ges	Let: Ned	Let: Sino	Let: J&K	Let: Kern	SocWet	Recht	W&N	Archeo	AHM ²⁰	CMW	ICLON	NHN
A: open opstelling															
monografieën	1.075	41	12	13		2	102	393	882	-125	30		23		461
tijdschriften	803	96	2	0		2	23	274	446	-434	3		3		931
naslagwerken	451				21	10					1				
overige materialen	65					0					0				241
totaal A:	2.394	137	14	13	21	14	125	667	1.328	-559	34		26	0	1.633
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten															
monografieën	1.547	215			113	7	31			-88	0		11		24
tijdschriften	0				16	28				-78	0		3		
naslagwerken															
overige materialen	69												3		73
totaal Ba:	1.616	215			129	35	31			-166	0		17		97
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten															
monografieën	6.210				517	245			119						
tijdschriften	6.300				425	116			373						
naslagwerken	0														
overige materialen	714				71	18									
totaal Bb:	13.224				1.013	379			492						
C: Bijzondere ruimtes															
kluizen	2.546	21			47		10								
totaal C:	2.546	21			47		10								
Totaal vrij	19.780	373	14	13	1.210	428	166	667	1.820	-725	34		43	0	1.730

Fig. 2 – Overzicht niet-bezette m1 plankruimte op de verschillende bibliotheeklokaties

²⁰ Zie noot 17

UB	UB - totaal		Magazijn -2		Magazijn-1		Open Mag.		Tielehal		St.zalen +1	
	aanw.	bezet	aanw.	bezet	aanw.	bezet	aanw.	bezet	aanw.	Bezet	aanw.	bezet
Kastruimte in m1												
A: open opstelling												
monografieën	4.370	3.295									4370	3295
tijdschriften	4.999	4.196					3932	3368			895	696
naslagwerken	2.035	1.584							887	729		
overige materialen	917	852					122	122 ²¹	12	12 ²²	253	231 ²³
totaal A:	12.321	9.927	0	0	0	0	4.054	3.490	899	741	5.518	4.222
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten												
monografieën	14.958	13.411	282	282	14.676	13.129						
tijdschriften	134	134	134	134								
naslagwerken	0	0										
overige materialen	684	615			684	615 ²⁴						
totaal Ba:	15.776	14.160	416	416	15.360	13.744	0	0	0	0	0	0
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten												
monografieën	29.041	22.831	29041	22831								
tijdschriften	24.048	17.748	24048	17748								
naslagwerken	0	0										
overige materialen	2.620	1.906	2620	1906 ²⁵								
totaal Bb:	55.709	42.485	55.709	42485	0	0	0	0	0	0	0	0
C: Bijzondere ruimtes												
kluizen	7.671	5.125										
totaal C:	7.671	5.125	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal planklengte	91.477	71.696	56.125	42.901	15.360	13.744	4.054	3.490	899	741	5.518	4.222

Fig. 3a – Universiteitsbibliotheek: aanwezige en bezette plankruimte(1)

²¹ Plano

²² Plano; exclusief 13 tijdschriftenkasten

²³ Plano; exclusief 78 tijdschriftenkasten en 11 kasten voor werkgroepen / aanwinsten

²⁴ Plano

²⁵ Plano

UB	Kluis -1		Kluis +1		Kluis +2		Handbib.BC zd		Handbib.BC nrd	
	aanw.	bezet	aanw.	bezet	aanw.	bezet	aanw.	bezet	aanw.	bezet
Kastruimte in m1										
A: open opstelling										
monografieën										
tijdschriften							172	133		
naslagwerken							345	230	803	625
overige materialen							377	353 ²⁶	153	134 ²⁷
totaal A:	0	0	0	0	0	0	894	716	956	759
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten										
monografieën										
tijdschriften										
naslagwerken										
overige materialen										
totaal Ba:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten										
monografieën										
tijdschriften										
naslagwerken										
overige materialen										
totaal Bb:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C: Bijzondere ruimtes										
kluizen	2727	1711 ²⁸	3080	1884 ²⁹	1864	1530 ³⁰				
totaal C:	2.727	1.711	3.080	1.884	1.864	1.530	0	0	0	0
Totaal planklengte	2.727	1.711	3.080	1.884	1.864	1.530	894	716	956	759

Fig. 3b – Universiteitsbibliotheek: aanwezige en bezette plankruimte(2)

²⁶ 17 planokasten (255 m. plank volledig bezet) en 23 kasten met documentatie (122 m. plank waarvan 98 m. bezet).

²⁷ Plano; exclusief 3 tijdschriftenkasten.

²⁸ Verschillende materiaalsoorten; inclusief 19 planokasten (228 m. plank, waarvan 106 m. bezet). Exclusief: 7 ladenkasten, 2 kokerkasten, 3 kasten met kaartenbakjes, 20 kantoorkasten, 17 m. schilderijenrekken, 1 kast met dia's en 3 houten constructies met medische tekeningen.

²⁹ Verschillende materiaalsoorten (95% in compactuskasten); inclusief 72 plano- en lontarkasten (803 m. plank, waarvan 407 m. bezet). Exclusief 20 werkkasten, 2 ladenkasten, 6 kantoorkasten, 1 kantoorkastje en 1 houten kastje (Boekenooien).

³⁰ Verschillende materiaalsoorten (83% in compactuskasten); inclusief 63 planokasten (505 m. plank, waarvan 446 m. bezet). Exclusief 75 ladenkasten voor kaarten, 23 brievenkasten, 8 werkkasten, 63 kasten in fotokluis (vnl. compactus).

LET: Kunstgeschiedenis

<i>Kastruimte in m1</i>	<i>aanwezig</i>	<i>Bezet</i>
A: open opstelling		
monografieën	196	155
tijdschriften	455	359
naslagwerken		
overige materialen		
totaal A:	651	514
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten		
monografieën	1.264	1049
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		31
totaal Ba:	1.264	1.049
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Bb:		
C: Bijzondere ruimtes		
kluizen	107	86
totaal C:	107	86
Totaal planklengte	2.022	1.649

Fig.4. – Letteren: Vakgroepsboekerij. Kunstgeschiedenis

³¹ Diacollectie
44

LET: Geschiedenis

<i>Kastruimte in m1</i>	<i>aanwezig</i>	<i>bezet</i>
A: open opstelling		
monografieën	302	290
tijdschriften	42	40
naslagwerken		
overige materialen	18	18
totaal A:	362	348
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		32
totaal Ba:		
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Bb:		
C: Bijzondere ruimtes		
kluizen		
totaal C:		
Totaal planklengte	362	348

Fig.5. – Letteren: Vakgroepsboekerij Geschiedenis

³² Landkaarten en transparanten
Collectieplan Deel I, Bijlage I – 1 oktober 2008

LET: Nederlands

<i>Kastruimte in m1</i>	<i>aanwezig</i>	<i>bezet</i>
A: open opstelling		
monografieën	183	170
tijdschriften	24	24
naslagwerken		
overige materialen		
totaal A:	207	194
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		30 ³³
totaal Ba:		
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Bb:		
C: Bijzondere ruimtes		
kluizen		
totaal C:		
Totaal planklengte	207	194

Fig.6. – Letteren: Vakgroepsboekery. Nederlands

³³ 15,5 m. literaire knipselkrant en 14,5 m. scripties
Collectieplan Deel I, Bijlage I – 1 oktober 2008

Archeologie

<i>Kastruimte in m1</i>	<i>aanwezig</i>	<i>bezet</i>
A: open opstelling		
monografieën	424	394
tijdschriften	325	322
naslagwerken	21	20
overige materialen	15	15
totaal A:	785	751
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten		
monografieën	8	8
tijdschriften	30	30
naslagwerken		
overige materialen		34
totaal Ba:	38	38³⁵
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Bb:		
C: Bijzondere ruimtes		
kluizen		
totaal C:		
Totaal planklengte	823	789

Fig.7. – Faculteitsbibliotheek Archeologie

³⁴ Overdrukken

³⁵ Waarvan 22m. bovenop kasten

LET: Sinologie

<i>Katruimte in m1</i>	<i>aanwezig</i>	<i>bezet</i>
A: open opstelling		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken	173	152
overige materialen		
totaal A:	173	152
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten		
monografieën	2.004	1891
tijdschriften	116	100
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Ba:	2.120	1991
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten		
monografieën	3559	3042
tijdschriften	1839	1414
naslagwerken		
overige materialen	504	433
totaal Bb:	5.902	4889³⁶
C: Bijzondere ruimtes		
kluizen	334	287
totaal C:	334	287
Totaal planklengte	8.529	7.319

Fig.8. – Letteren: Bibliotheek Sinologie

LET: Japanologie en Koreanistiek

<i>Katruimte in m1</i>	<i>aanwezig</i>	<i>bezet</i>
A: open opstelling		
monografieën	30	28
tijdschriften	40	38
naslagwerken	223	213
overige materialen	10	10
totaal A:	303	289
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten		
monografieën	373	366
tijdschriften	261	233
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Ba:	634	599
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten		
monografieën	1199	954
tijdschriften	559	443
naslagwerken		
overige materialen	108	90
totaal Bb:	1.866	1.487
C: Bijzondere ruimtes		
kluizen		
totaal C:		
Totaal planklengte	2.803	2.375

Fig. 9. – Letteren: Bibl. Japanologie en Koreanistiek

³⁶ Incl. de van Bureau Buitenland afkomstige 'Collectie Teller'

LET: Kern

Kastruimte in m1

aanwezig bezet

A: open opstelling

monografieën	1.573	1.471
tijdschriften	351	328
naslagwerken		
overige materialen		*
totaal A:	1.924	1.799

Ba: gesloten magazijn met vaste kasten

monografieën	96	65
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Ba:	96	65

Bb: gesloten magazijn met compactuskasten

monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Bb:		

C: Bijzondere ruimtes

kluizen	510	500**
totaal C:	510	500

Totaal planklengte **2.530** **2.364**

Fig.10. – Letteren: Instituut Kern

*** In de bibliotheek, op de gang en in diverse andere afgesloten ruimten in het gebouw aan de Nonnensteeg bevinden zich nog diverse overige materialen:**

- Bibliotheek: 16 A4 laden duplicaten foto's in gesloten laden
- Bibliotheek: Microfiches en 411 microfilms
- Gang: Landkaarten (ca. 300) en plattegronden in gesloten kast
- Gang: 32 A4 laden met overdrukken (20 in overzicht kluis)
- Kamer 048 'kamer Van Kooij': Diapositieven (deel van 70.000) en Glas- en nitraatnegatieven (deel van 900)
- Kamer nabij kamer 048: Archief Kien (manuscript, kaartenbakken)
- Kamer 124: Diapositieven (deel van 70.000)
- Ruimte met 'klimaatkasten': 12 foto-albums (collectie Vogel), Collectie Krom (500 foto's) en 40 architectuurtekeningen
- Kamer 126: 8 kasten en 6 verhuisdozen met kranten
- Kamer 148, kamer Heijligers: Collectie Pott (250 foto's) en Archief Stutterheim (0,5 m)

**** Overzicht Kluismateriaal**

- 317 foto's van Isidore van Kinsbergen
- 440 foto's van Kasian Cephas
- Collectie Vogel (ca. 8.600 foto's)
- 21.500 foto's Oudheidkundige Dienst
- 800 foto's van G. Foekema
- 400 foto's van Y. Coffin
- 210 foto's van Walter Spies
- Collectie BAKA (ca. 40.00 foto's)
- Tibetaanse blokdrukken: 998
- Tibetaanse manuscripten: 557
- Lepcha manuscripten: 182
- Bon manuscripten: 21
- Collectie Van Manen (Sanskrit handschriften): 380 bundels
- Overige handschriften in Sanskrit en andere talen: 75
- 36 meter oude drukken (van vóór 1900)
- Afwrijfsels van inscripties: 284
- Glas- en nitraatnegatieven (deel van 900)
- Films, video's, dvd's
- Archief Bake: 7 meter met foto's
- Archief Boeles: 1 archiefdoos
- Archief Brandes: 1 archiefdoos
- Archief De Casparis: 1 meter + 5 verhuisdozen
- Archief During Caspers: 3,5 meter (met foto's)
- Archief Gonda: 2 meter
- Archief Lewin: 4 meter
- Archief Van Manen: 3 meter
- Archief Pott: 3 dozen
- Archief De Visser: 5 dozen
- Archief Vogel: 12 meter
- Archief Veda project (11 archiefdozen), Commissie van Bijstand (2 dozen)
- Prehistorische potscherven: 60 doosjes
- Indonesische volksliteratuur: 10,5 meter
- Scripties: 2,5 meter

Sociale Wetenschappen

Kastruimte in m1 aanwezig bezet

A: open opstelling

monografieën	1.940	1.547 ³⁷
tijdschriften	1.163	889
naslagwerken		
overige materialen		38
totaal A:	3.103	2.436

Ba: gesloten magazijn met vaste kasten

monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Ba:		

Bb: gesloten magazijn met compactuskasten

monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Bb:		

C: Bijzondere ruimtes

kluizen		
totaal C:		

Totaal planklengte 3.103 2.436

Fig. 11. – Bibliotheek Sociale Wetenschappen

³⁷ Waarvan 59 m. scripties

³⁸ 27 tijdschriftenkasten, 3 kasten losbladigen (15 planken, vol), 3 A4 ladenblokken (12 laden) CBS

Rechten

Kastruimte in m1 aanwezig bezet

A: open opstelling

monografieën	2.412	1.530
tijdschriften	2.061	1.615
naslagwerken		
overige materialen		
totaal A:	4.473	3.145

Ba: gesloten magazijn met vaste kasten

monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Ba:		

Bb: gesloten magazijn met compactuskasten

monografieën	246	127
tijdschriften	770	397
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Bb:	1.016	524

C: Bijzondere ruimtes

kluizen		
totaal C:		

Totaal planklengte 5.489 3.669

Fig. 12. – Juridische Bibliotheek

Wisk. & Nat.wetensch.	W & N totaal		Gorlaeus Laboratoria		Snellius		Clusius		Van der Klaauw IBL		Van der Klaauw Th. Bio.	
	aanwezig	bezet	aanwezig	bezet	aanwezig	bezet	aanwezig	bezet	aanwezig	bezet	aanwezig	Bezet
Kastruimte in m1												
A: open opstelling												
monografieën	1.733	1.858	1.134	923	599	523		102		310		
tijdschriften	4.251	4.685	3.308	2.692	943	823		342		828		
naslagwerken												
overige materialen												
totaal A:	5.984	6.543	4.442	3.615	1.542	1.346	³⁹	444	⁴⁰	1138		
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten												
monografieën	367	455	342	315	25	25						115
tijdschriften	471	549	471	434								115
naslagwerken												
overige materialen												
totaal Ba:	838	1004	813	749	25	25					⁴¹	230
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten												
monografieën												
tijdschriften												
naslagwerken												
overige materialen												
totaal Bb:												
C: Bijzondere ruimtes												
kluizen												
totaal C:												
Totaal planklengte	6.822	7.547	5.255	4.364	1.567	1.371		444		1138		230

Fig. 13. – Bibliotheken Faculteit Wiskunde Natuurwetenschappen

³⁹ Aangezien deze lokatie binnenkort wordt opgeheven is de beschikbare ruimte niet meegenomen.

⁴⁰ Idem

⁴¹ Idem

Centrum voor Milieuwetenschappen

<i>Kastruimte in m1</i>	<i>aanwezig</i>	<i>bezet</i>
A: open opstelling		
monografieën	186	163
tijdschriften	30 ⁴²	27
naslagwerken		
overige materialen		
totaal A:	216	190
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten		
monografieën	66	55 ⁴³
tijdschriften	50	47
naslagwerken		
overige materialen	40	37 ⁴⁴
totaal Ba:	156	139
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Bb:		
C: Bijzondere ruimtes		
Kluizen		
totaal C:		
Totaal planklengte	372	329

Fig. 14. – Bibliotheek Centrum voor Milieuwetenschappen

⁴² Tijdschriftkosten

⁴³ Niet ingewerkt in de collectie

⁴⁴ Documentatiemateriaal

ICLON

<i>Kastruimte in m1</i>	<i>aanwezig</i>	<i>bezet</i>
A: open opstelling		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal A:	125	125
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Ba:		
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten		
monografieën		
tijdschriften		
naslagwerken		
overige materialen		
totaal Bb:		
C: Bijzondere ruimtes		
kluizen		
totaal C:		
Totaal planklengte	125	125

Fig. 15. – ICLON

Nationaal Herbarium Nederland - Leiden

<i>Kastruimte in m1</i>	Van Steenisgebouw		Hortus	
	<i>Aanwezig</i>	<i>bezet</i>	<i>aanwezig</i>	<i>bezet</i>
A: open opstelling				
monografieën	1.314	853 ⁴⁵		
tijdschriften	2.657	1.726		
naslagwerken				
overige materialen	696	455 ⁴⁶		
totaal A:	4.667	3.034⁴⁷		
Ba: gesloten magazijn met vaste kasten				
monografieën	142	118		
tijdschriften				
naslagwerken				
overige materialen	444	371 ⁴⁸		
totaal Ba:	586	489	65	65⁴⁹
Bb: gesloten magazijn met compactuskasten				
n.v.t.				
C: Bijzondere ruimtes				
kluizen				
totaal C:				
Totaal planklengte	5.318⁵⁰	3.588⁵¹	PM	PM

Fig. 16. - Nationaal Herbarium Nederland - Leiden

⁴⁵ Exclusief ca. 50 m. materiaal op werkkamer medewerkers

⁴⁶ 346 m. overdrukken/brochures/congresverslagen, 109 m. archief

⁴⁷ Incl. 220m. bruikleen Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging en incl. 79 m. bruikleen Van Tienhovenstichting

⁴⁸ 230 m. Icones, 141 m. archief

⁴⁹ Exclusief 150 dozen met overdrukken en 90 kaartenbakjes

⁵⁰ Inclusief Hartus

⁵¹ Inclusief Hortus, exclusief 6 kasten met microfiches, 3 kantoorkasten, 3 A4 kasten, ladenkasten, vitrines, kasten met kaartenbakjes

